

รายงานฉบับสมบูรณ์

ชื่อโครงการ “กระบวนการมีส่วนร่วมของ บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน
ในการปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัย
สำหรับเด็กและเยาวชน”

กรณีศึกษา : โรงเรียนบ้านนาดี อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี

เสนอต่อ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

เสนอโดย

นายไสวัณน์	พรมสุพรรณ	หัวหน้าทีมวิจัย
นายสิทธิพงษ์	ชาประวัง	ผู้ช่วยทีมวิจัย
นายวิจิตร	เชื้อทอง	ผู้ช่วยทีมวิจัย
นางเบญจใจพร	เชื้อทอง	ผู้ช่วยทีมวิจัย

ชื่อโครงการ	กระบวนการมีส่วนร่วมของ บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน ในการปลูกฝังคุณธรรม ด้านความมีระเบียบวินัยสำหรับเด็กและเยาวชน กรณีศึกษา: โรงเรียนบ้านนาดี อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี	
ผู้วิจัย	นายโสวัฒน์ พรมสุพรรณ หัวหน้าวิจัย	
	นายสิทธิพงษ์ ชาประวัง ผู้ช่วยผู้วิจัย	
	นายวิจิตร เชื้อทอง ผู้ช่วยผู้วิจัย	
	นางเบญจใจพร เชื้อทอง ผู้ช่วยผู้วิจัย	
ผู้สนับสนุน	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)	
ระยะเวลาดำเนินการ	กันยายน 2549 — 30 กันยายน 2551	

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาสภาพปัจจุบันปัญหาและสาเหตุของชุมชน
ในโรงเรียน วัด ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของเด็กและเยาวชน
เพื่อสืบค้นวิธีการปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัยในอดีต โดยปราศอยู่ในชุมชนและภูมิปัญญา
ท้องถิ่นและเพื่อหารูปแบบและแนวทางในวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย
ของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี โดย บ้าน วัด และโรงเรียน อย่างมีส่วนร่วม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัย ได้แก่ ชุมชนบ้านนาดี, บ้านม่วงใหญ่, บ้านห้วยหอย,
โรงเรียนบ้านนาดี รวมทั้งหมด 2,109 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อค้นหาบริบทข้อมูล
พื้นฐานแบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ แบบสังเกตพฤติกรรม เครื่องบันทึกเสียง กล้อง

วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ 1) สร้างความเข้าใจและศึกษาบริบทข้อมูล
พื้นฐาน 2) พัฒนาความรู้ กำหนดรูปแบบหรือแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้าน
ความมีระเบียบวินัย 3) นำรูปแบบที่กำหนดได้ไปปฏิบัติการในโรงเรียน

ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนร่วมกับทีมวิจัยได้แนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมด้านความ
มีระเบียบวินัยนักเรียนโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมวางแผนงาน ร่วมปฏิบัติ
ตามแผนงาน ร่วมประเมินผล ร่วมชื่นชมกับผลงาน และได้แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมโดยกำหนด
คุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัย 3 ด้าน คือ ระเบียบวินัยในตนเอง ตัวชี้วัดคือการแต่งกาย ระเบียบ

วินัยในครอบครัว ตัวชี้วัดคือการอดออมและระเบียบวินัยในสังคม ตัวชี้วัดคือการตรงต่อเวลา ได้จัดตั้งคณะทำงาน 15 คน กำหนดให้โรงเรียนบ้านนาดีเป็นศูนย์พัฒนาการปลูกฝังคุณธรรม โดยได้กำหนดแนวทางพัฒนาคุณธรรมเป็นกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมพิเศษ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบูรณาการในคุณธรรมที่ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันจากการเรียนการสอนในห้องเรียน กำหนดการเรียนรู้ไว้ 40 ชั่วโมง จึงทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักที่จะดูแลระเบียบวินัยลูกหลานผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถที่จะร่วมมือหาแนวทางมีมาตรการการฝึกระเบียบวินัยของตนโดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น โครงการคุณธรรม และครูมีคู่มือเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัยนักเรียน หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้รับข้อมูลข่าวสารเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุน ให้การปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียน ได้ส่งผลต่อความยั่งยืนต่อไป

คำนำ

เอกสารฉบับนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรายงานผลการดำเนินการ โครงการ “กระบวนการมีส่วนร่วมของ บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน ในการปลูกฝังคุณธรรม ด้านความมีระเบียบวินัยสำหรับเด็กและเยาวชน กรณีศึกษา : โรงเรียนบ้านนาดี อำเภอนาเยียว จังหวัดอุบลราชธานี” เป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ โดยได้ดำเนินการตามแผนงานโครงการ ดังนี้

1. สร้างความเข้าใจและศึกษาบริบทข้อมูลพื้นฐาน
2. พัฒนาความรู้และกำหนดรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัย
3. นำรูปแบบที่ร่วมสรุปได้ไปปฏิบัติการในโรงเรียน

การดำเนินการดังกล่าวสิ้นสุดด้วยความร่วมมือในการดำเนินการจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ขอขอบคุณคณะทำงานศูนย์ประสานงานจังหวัดอุบลราชธานี ที่ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาดี คณะครู ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดีทุกคน ที่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ที่ให้ความอนุเคราะห์และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ขอขอบคุณคณะที่ปรึกษาวิจัย คณะที่มวิจัยทุกท่าน ที่ทุ่มเทและเสียสละให้การปฏิบัติการวิจัยครั้งนี้ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

โสวัฒน์ พรมสุพรรณ
หัวหน้าโครงการวิจัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ของบุคคล องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายแห่ง ไม่สามารถกล่าวได้ทั้งหมด ผู้มีพระคุณที่ทีมวิจัยใคร่ขอขอบพระคุณอย่างยิ่ง คือ คณะที่ปรึกษาทีมงานวิจัย ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดบ้านนาดี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาดี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาดี ที่ให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง คอยให้กำลังใจในการทำงานด้วยดีเสมอมาจนสำเร็จด้วยดี ขอขอบคุณทีมวิจัยหลักทุกคน ทีมวิจัยอาสา ประชาชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เสียสละเวลามาร่วมปลูกฝังคุณธรรมให้กับเด็กและเยาวชนทุกชั้นตอน ขอขอบคุณคณะวิทยากรทุกท่าน ที่ให้ความรู้ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องทุกกิจกรรมในครั้งนี้

ทีมวิจัยขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี ทุกๆ ท่านที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบงานวิจัยด้วยดีจนสามารถประสบผลสำเร็จด้วยดี ตลอดจนเพื่อนร่วมงาน บุตร ภรรยา ที่ให้การสนับสนุนเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

โสวัฒน์ พรหมสุพรรณ และทีมวิจัย

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและความเป็นมา	1
1.2 คำถามการวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.4 แผนงานและวิธีการวิจัย	4
1.5 ระยะเวลาการดำเนินงาน	5
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.7 ทิມวิจัย	6
บทที่ 2 เอกสารแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน	12
2.3 แนวคิดหลักและวิธีการสอนจริยธรรมในโรงเรียน	19
2.4 ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม	24
2.5 ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมของโคลเมอร์ก	26
2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย	33

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 3 กระบวนการวิจัย	34
3.1 ระยะที่ 1 ประชุมชี้แจงและศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา	34
3.2 ระยะที่ 2 ศึกษาบริบทพื้นฐานและศึกษารูปแบบวิธีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย	62
3.3 ระยะที่ 4 นำรูปแบบที่สรุปได้ไปปฏิบัติในโรงเรียน	84
บทที่ 4 ผลการวิจัย	100
4.1 สรุปผลของการจัดกิจกรรม	100
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	126
บรรณานุกรม	152
ภาคผนวก	155
- ภาพกิจกรรม	155
- ประวัติหัวหน้าวิจัย	158

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมา

การศึกษาของนักเรียนในอดีตมีความผูกพันกับวัดและพระสงฆ์เป็นอย่างมากจนกระทั่งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสร้างโรงเรียนหลวงแห่งแรกสำหรับทวยราษฎร์ขึ้น ณ วัดมหารพาราม ในปี พ.ศ.2457 โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้สอน เพราะเชื่อว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ต่อมาวัดอื่นๆก็มีการสร้างโรงเรียนมากมาย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งนี้พระสงฆ์ยังมีบทบาทสั่งสอนอบรมคุณธรรมสอดแทรกไปด้วย ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมสูง เป็นผู้มีความประพฤติดีให้กับสังคมไทย

กาลเวลาผ่านไประบบการศึกษาของชาติเปลี่ยนไปมีการแยกโรงเรียนออกจากวัดทำให้บทบาทของพระสงฆ์ในฐานะครูผู้สอนก็ลดน้อยลง ตั้งแต่ พ.ศ.2504 เป็นต้นมา การพัฒนาประเทศโดยมุ่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ฯลฯ มุ่งเน้นวัตถุมากกว่าด้านจิตใจ ยังผลให้คุณธรรมจริยธรรมในจิตใจของคนไทยลดต่ำลง ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับสังคมไทย เช่น สังคมเกิดการแข่งขันสูง เอารัดเอาเปรียบ มีปัญหายาเสพติด อาชญากรรมเยาวชนกลุ่มหลงมัวเมาในอบายมุข และมั่วสุมเรื่องเพศซึ่งทำให้เกิดความเสียหายกับอนาคตของชาติบ้านเมืองได้

การพัฒนาประเทศให้เกิดความก้าวหน้าจะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับคนในชาติ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนให้เด็กเป็นคนดีตามที่สังคมต้องการพิจารณาจากพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีเหตุผล มีความอดทน มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ คือ มีการพึ่งพาตนเอง ขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม ประหยัดอดออม มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย

การสะสมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลา ไม่สามารถที่จะละเลยและนำวัฒนธรรมและจริยธรรมใหม่เข้ามาแทนที่ได้อย่างสนิทใจ การที่ไม่เห็นความสำคัญของจริยธรรมที่มีอยู่เดิมที่บรรพบุรุษปฏิบัติมาจึงก่อให้เกิดปัญหามากมายหลายด้านเราปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ซึ่งขึ้นอยู่กับมุมมองของบุคคล อาจมองเป็นข้อๆ เช่น มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีสติ มีความรับผิดชอบ มีความสามัคคี เป็นต้น ส่วนอีกมุมหนึ่งอาจมองเป็นองค์รวมว่า การเป็นคนดี ต้องมีคุณธรรมเหล่านี้ประกอบเป็นคตินิยามหลัก จริยศึกษาจึงเป็นคุณธรรมจริยธรรมถือว่าเป็นตัวจัดการเชื่อมประสานกลมกลืน ทำให้เกิดความสมดุลและมีบูรณาการ

ปัญหาทางจริยธรรมในสังคมไทยมีมากมาย เช่น ไม่มีระเบียบวินัย การขาดสามัญสำนึก ขาดความรับผิดชอบ ถ้าคนปฏิบัติตามกรอบของศีลธรรมพื้นฐานของศีลธรรมขั้นพื้นฐานของพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับการชักชวนให้ปฏิบัติตามแนวศีล 5 ถ้าปฏิบัติได้ก็จะหมดหรือเบาลงสำหรับปัญหาคุณธรรมจริยธรรม อีกทั้งสังคมไทยชอบสร้างค่านิยมรองรับวัฒนธรรมต่างชาติมาใช้โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ รับมาโดยขาดการพิจารณาว่าสิ่งไหนดีหรือไม่เหมาะสม การพัฒนาคุณธรรมต้องพัฒนาที่จิตใจ เพราะคุณธรรมเป็นมโนธรรมในจิตใจ การคิดก็จะเป็นเชิงบวก มองโลกในแง่ดี สร้างสรรค์ เห็นใจ เอื้อเฟื้อ จะส่งผลต่อสังคมต่อไปเป็นการพัฒนาคุณธรรมอย่างครบวงจร

การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมจริยธรรมได้มีนโยบายพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นนักเรียนและเป็นรากฐานของครอบครัวและสังคมในอนาคต และต้องการอาศัยคนให้ร่วมมือช่วยเหลือกันทั้งบ้าน วัด และโรงเรียน ซึ่งนับว่ามีความสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนอย่างเร่งด่วน และต้องมองเห็นปัญหาดังกล่าว จึงควรปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กเพื่อให้เขาเติบโตเป็นวัยรุ่นที่มีคุณภาพเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพ ที่มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อจะได้เป็นกรอบและพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ทั้งนี้ต้องมีรูปแบบที่ชัดเจนว่าต้องร่วมมือกันระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน เพื่อจะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม สิ่งอันดีงามที่มีอยู่ในชุมชนให้กับผู้เรียนเป็นรายบุคคล และนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยการสร้างกระบวนการแบบมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนและการวางแผน ร่วมให้ข้อมูล ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์หาคำว่าความรู้คุณธรรมจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาและดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต่อไป

ผลจากการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระแสโลกในยุคโลกาภิวัตน์(globalization) และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนทั้งเด็กและเยาวชน ทั้งในชุมชนและในโรงเรียน สำหรับโรงเรียนบ้านนาดี กิ่งอำเภอ นาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 4 พร้อมทั้งชุมชนบ้านนาดี เป็นชุมชนที่อยู่กันอย่างหนาแน่น ประกอบด้วย 4 หมู่บ้านหลัก ที่เป็นหมู่บ้านที่โรงเรียนบ้านนาดี รับผิดชอบจัดการศึกษาตามระบบ ซึ่งประกอบด้วย บ้านนาดี หมู่ที่ 1 บ้านนาดี หมู่ที่ 2 บ้านนาดี หมู่ที่ 3 และบ้านนาดี หมู่ที่ 4 เป็นโรงเรียนขยายโอกาส จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึง ม.3 มีนักเรียนจำนวน 345 คน มีครู 16 คน ในชุมชนวัด 1 วัด มีพระสงฆ์ 4 รูป สามเณร 3 รูป ในอดีตมีการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธศาสนา ถือหลักคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลัก แต่ปัจจุบันพบว่าเด็กและเยาวชนยุคปัจจุบันได้รับกระแสวัฒนธรรมต่างชาติจนเกิดปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งข้อมูลจากการจัดเวทีประชาคมเพื่อร่วมกันสะท้อนสภาพปัญหาในโรงเรียนและชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน พอสรุปได้ดังนี้

ด้านนักเรียน

- ไม่ระเบียบวินัย ทั้งในตนเองและส่วนรวม ประพฤติตนไม่เหมาะสม
- ความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวมลดลง
- ขาดจิตสำนึกในการเรียนรู้และก้าวร้าว
- ขาดความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนพระภิกษุสงฆ์

ด้านโรงเรียน

- ขาดหลักสูตรในการพัฒนาและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม จึงนำไปสอดแทรกไว้กับทุกวิชา จึงไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน
- การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมขาดความต่อเนื่อง
- ขาดการประสานงานที่ชัดเจนระหว่างบ้านและโรงเรียนในเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

ด้านชุมชน

- ขาดการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
- ขาดรูปแบบและวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน
- มีค่านิยมที่มุ่งเน้นการแข่งขัน
- นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในปริมาณน้อย

ด้านวัดที่มีในชุมชน

- พระภิกษุสงฆ์ที่เป็นผู้นำด้านการเผยแผ่พระธรรมคำสอนขาดแนวทางในการส่งเสริมที่เหมาะสมและเข้าถึงปัญหาที่แท้จริง
- บุคลากรที่จะดำเนินการประสานงานกับบ้าน วัด โรงเรียน ไม่มีทักษะที่เหมาะสม

ข้อสรุปจากการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญที่สุดคือ ปัญหาการขาดระเบียบวินัยของเด็กและเยาวชน ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติตัวและดำเนินชีวิตที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ การไม่รับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม การประพฤติตัวไม่เหมาะสม การแต่งกายไม่เหมาะสม การพูดจาก้าวร้าว ไม่อ่อนน้อมถ่อมตน กิริยามารยาทไม่ดี ส่งผลให้เด็กขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เต็มที่ ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตและก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม

ดังนั้นปัญหาที่ต้องร่วมกันหาทางแก้ไขโดยเร่งด่วนคือ เรื่องความมีระเบียบวินัยของนักเรียน หมายถึง การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียน ครบครวั และชุมชน ซึ่งอาจกำหนดแนวทางดังนี้ การตรงต่อเวลา การปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง และยอมรับผลการกระทำของตนเอง การปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ของโรงเรียน การทำกิจวัตรของตนตามเวลาที่กำหนด เคารพสิทธิผู้อื่น แต่งกายถูกระเบียบ มาทันโรงเรียน ตื่นนอนโดยไม่มีใครปลุก

ทีมวิจัยมองเห็นว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเรื่อง ความมีระเบียบวินัยของนักเรียนควรปลูกฝังตั้งแต่ยังเด็ก เพื่อให้เด็กเหล่านั้นเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ มีคุณธรรมติดตัว จะเป็นกรอบและพื้นฐานในการดำเนินชีวิตได้ถูกต้อง นอกจากนี้วัยเด็กยังเป็นวัยที่สามารถแก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ โดยโรงเรียน บ้าน วัด ร่วมกันพัฒนารูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยนำไปปฏิบัติได้จริง โดยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งการวางแผน ร่วมให้ข้อมูล ร่วมคิดวิเคราะห์หาคำความรู้และดำเนินการปลูกฝังสำหรับเด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดีต่อไป

1.2 คำถามวิจัย

1. ชุมชนและโรงเรียนบ้านนาดีมีบริบทอย่างไรและปัจจุบันมีสภาพปัญหาและ สาเหตุการขาดระเบียบวินัยของเด็กในโรงเรียนอย่างไร
2. วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยให้กับเด็กนักเรียน โดยโรงเรียน ชุมชน และวัด ในอดีตเป็นอย่างไร
3. บ้าน วัด โรงเรียนบ้านนาดี จะมีรูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเรื่องความมีระเบียบวินัยสำหรับเด็กนักเรียนอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อค้นหาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและสาเหตุของชุมชน โรงเรียน และวัด ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเรื่องความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี
2. เพื่อสืบค้นวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเรื่อง ความมีระเบียบวินัย ในอดีตโดยปราชญ์ในชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เพื่อหารูปแบบและแนวทางปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเรื่อง ความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี โดยบ้าน วัด และโรงเรียนอย่างมีส่วนร่วม

1.4 แผนงานและวิธีการศึกษา

1. ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจการทำโครงการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมและค้นหาอาสาสมัคร
2. ประชุมทีมวิจัยเพื่อทำความเข้าใจในด้านทักษะวิจัยเบื้องต้นและบริหาร โครงการวิจัย

3. อบรมอาสาสมัครเรื่องการจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล
4. ศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน โรงเรียน วัด บ้านนาดี
5. ศึกษาสภาพปัญหา สาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียน โรงเรียนบ้านนาดี
6. ศึกษารูปแบบ วิธีการการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยให้แก่เด็กในอิตติของบ้าน วัด และโรงเรียน
7. การสรุปข้อมูล
8. จัดเวทีคืนข้อมูลคืนสู่ชุมชน
9. ศึกษาจากแหล่งความรู้ที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยได้ผลสำเร็จ
10. เวทีกำหนดทิศทางการทำงานที่เหมาะสมในการพัฒนาการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยให้กับเด็กนักเรียน
11. นำรูปแบบที่ร่วมกันสรุปได้นำไปปฏิบัติการในโรงเรียน
12. จัดเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นระยะ
13. เวทีนำเสนอผลการทดลองรูปแบบสู่ชุมชน เพื่อการพัฒนาต่อเป็นระยะ
14. สรุปผลการดำเนินงานตลอดโครงการ ต่อชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
15. จัดทำรายงาน

1.5 ระยะเวลาการดำเนินการ

ระยะเวลาการดำเนินการ 18 เดือน

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. บ้าน วัด โรงเรียนบ้านนาดีรู้ปัญหาและสาเหตุในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเรื่องความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี
2. บ้าน วัด โรงเรียนบ้านนาดีได้องค์ความรู้ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเรื่องความมีระเบียบวินัยในอิตติโดยปราชญ์ในชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. บ้าน วัด โรงเรียนบ้านนาดีได้รูปแบบและแนวทางปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเรื่องความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี โดยบ้าน วัด โรงเรียนบ้านนาดีอย่างมีส่วนร่วม

1.7 ทีมวิจัย

1. นายโสวัฒน์	พรมสุพรรณ	หัวหน้าทีมวิจัย
2. นายสุทธิพงษ์	ชาประวัง	ทีมวิจัย
3. หลวงปู่สังข์ทอง	โอภาโส	ทีมวิจัย
4. นายวีระชัย	ศรีระดา	ทีมวิจัย
5. นายสมศักดิ์	แฝงพงศ์	ทีมวิจัย
5. นายจิตร	เชื้อทอง	ทีมวิจัย
6. นายจันดี	นามวี	ทีมวิจัย
7. นายพาดร	สาจะลี	ทีมวิจัย
8. นางเบญจใจพร	เชื้อทอง	ทีมวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา การพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาครั้งนี้ มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สำคัญๆ ดังนี้คือ

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรม
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับหลักและวิธีการสอนจริยธรรมในโรงเรียน
- 2.4 ทฤษฎีด้านจริยธรรม
- 2.5 ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมของโคลเบอร์ก
- 2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรม

1. ความหมายของจริยธรรม (Morality)

สำหรับความหมายของจริยธรรม ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2522) ได้ให้ความหมายของคำว่าจริยธรรม หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่างๆ ด้วย ลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมนั้น คือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมชมชอบให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประการหนึ่ง คือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษหรือพยายามกำจัด และผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ฉะนั้นผู้ที่มีจริยธรรมสูง คือ ผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมากและประเภทหลังน้อย

อำนาจ ทะพิงค์แก และชยันต์ วรรณภูติ (2522) ได้ให้ความหมายของจริยธรรม ไว้ว่า จริยธรรมเป็นกลไกอันหนึ่งของสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่ง การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มๆ จำเป็นต้องสร้างกลไกขึ้นมาเพื่อควบคุมให้สังคมเป็นสังคมที่ดี เป็นสังคมในอุดมคติของมนุษย์

กรมวิชาการ (2524) ได้กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติชอบทั้งกาย วาจา และใจ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้ระบุว่า จริยธรรม คือ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ

เสนา ปิยะอจฺจริยะ (2526) มีความเห็นว่า จริยธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความนึกคิด หรือความรู้สึกที่รับผิดชอบชั่วดีด้วย นอกเหนือจากการเกี่ยวข้องกับการประพฤติในสิ่งที่ควรและละเว้น การประพฤติในสิ่งที่ไม่ควร จริยธรรม จึงมีความหมายรวมถึงการประมวลกฎเกณฑ์หรือมาตรการของความนึกคิด และความประพฤติที่บุคคลมีและปฏิบัติต่อตนเอง การแสดงออกทางกาย การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมต้องประกอบกันกับความรู้สึทางจิตและเป็นพฤติกรรมที่มีความสำนึกและการตัดสินใจ บุคคลที่มีจริยธรรมสูงเป็นบุคคลที่มีลักษณะและพฤติกรรมที่บุคคลนิยมชมชอบ ให้การสนับสนุน สังคมพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม

พนัส หันนาคินทร์ (2526) ได้ให้คำนิยาม จริยธรรม หมายถึง คุณสมบัติทางความประพฤติที่สังคมมุ่งหวังให้สมาชิกของสังคมนั้นประพฤติ

สาโรช บัวศรี (2526) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความดีในระดับต่างๆ ที่สังคมหรือบุคคลจำเป็นต้องยึดมั่นถือมั่น

สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน และคณะ (2526) ได้กล่าวถึง จริยธรรมในทฤษฎีของจอห์น ดิวอี้ มีลักษณะดังนี้

1. จริยธรรม คือ เซวณปัญญาทางสังคมของบุคคลอันได้แก่ การรับรู้ สังเกต เข้าใจสถานการณ์ของสังคม เข้าใจอำนาจสังคม
2. จริยธรรม คือ ความสามารถในการปรับตัวและควบคุมตนเองในด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับสังคม
3. จริยธรรมของบุคคลจะเจริญงอกงามไปพร้อมๆ กับสติปัญญา
4. จริยธรรม คือ คุณลักษณะต่างๆ ของบุคคลในสังคมเกิดจากความเจริญทางสติปัญญาที่งอกงามเพื่อเสริมสร้างสังคม

หน่วยศึกษานิเทศก์ (2534) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้อย่างชัดเจนว่า จริยธรรม คือ ระบบกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกการกระทำที่ดีออกจากการกระทำที่ชั่ว

ส. วาสนา ประवालพฤษ์ (2535) จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ควรประพฤติเพื่อให้เกิดความดี และความถูกต้องแก่สังคมในระดับต่างๆ และจะเกิดเมื่อคนมีความขัดแย้งเกี่ยวกับคุณธรรม หรือค่านิยมตั้งแต่สองตัวขึ้นไป เช่น ถ้ามีเหตุการณ์ขัดแย้งเกิดขึ้น ทำให้เรากอยู่ในสภาพที่ต้องแก้ปัญหาแล้ว เราตัดสินใจแก้ปัญหาโดยยึดผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาเพื่อสังคม แสดงว่าเรามีจริยธรรมสูงกว่าคนที่แก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ตนเอง

นีออน กลิ่นรัตน์ (2536) จริยธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่แฝงอยู่ในตัวบุคคล และเป็นแนวทางที่บุคคลได้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ให้สอดคล้องกับมาตรฐานของความคิดและความถูกต้องที่สังคมนั้นๆ ยอมรับ อันจะนำไปสู่ความสงบสุขของสังคมและประเทศชาติ

Brown (1965 ; อ้างถึงใน พงศธร เครียดธฤบาล, 2537) ให้ความหมายของจริยธรรม ว่าหมายถึง ระบบของกฎเกณฑ์สำหรับวิเคราะห์การกระทำผิดหรือถูกของบุคคลจริยธรรมเปลี่ยนแปลง วิชาการ ประสบการณ์ของบุคคล

Kohlberg (1975 ; อ้างถึงใน พงศธร เครียดธฤบาล, 2537) กล่าวว่า จริยธรรม เป็นสิ่งที่ควรเลือกกระทำในการตัดสินใจความขัดแย้งที่เกิดขึ้น สิ่งนั้นคือ ความยุติธรรม (Principle of Justice) และแกนกลางของความยุติธรรม ประกอบด้วย การกระจายสิทธิและหน้าที่ให้มีความเท่าเทียมกัน

ปรีชา คร้ามพัคตร์ (2537) จริยธรรม หมายถึง ความคาดหวังของสังคมที่ต้องการให้คนในสังคมมีพฤติกรรมตามความคาดหวังซึ่งอาจจะแบ่งได้สองลักษณะ คือ พฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ และผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่พอใจด้านพฤติกรรมนั้นๆ และอีกลักษณะหนึ่งเป็นพฤติกรรมที่ต้องละเว้นการปฏิบัติ มิฉะนั้นจะต้องถูกมาตรการเชิงสังคมลงโทษหรือกำจัดออก ซึ่งใครจะมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะหนึ่งลักษณะใดมากกว่าขึ้นอยู่กับคุณภาพเชิงจริยธรรมเป็นสำคัญ

มาลินี จุฑะรพ (2539) จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติและการแสดงออกที่ดีงาม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ และช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์

จากความหมายของจริยธรรมดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีควรประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์สากลในสังคม ทั้งทางกาย วาจา และใจ เพื่อบรรลุถึงสภาพแห่งชีวิตอันมีคุณค่าที่พึงประสงค์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม และเป็นมาตรฐานหรือแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อให้คนในสังคมนั้นมีความสุขและความพอใจ

2. องค์ประกอบของจริยธรรม

จริยธรรม สามารถจำแนกออกเป็น 3 องค์ประกอบใหญ่ๆ ดังนี้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2520)

1) องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) หมายถึง ส่วนที่เก็บสะสมความรู้ ความเชื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม และเป็นส่วนที่จะประเมินหรือตัดสินใจว่าพฤติกรรมใดดีถูกควรทำและพฤติกรรมใดไม่ดีผิดไม่ควรทำ ได้แก่ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Value) ความเชื่อทางจริยธรรม (Moral Belief) ความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม (Moral Cognitive) การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning) และการตัดสินใจทางจริยธรรม (Moral Judgment)

2) องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมว่า มีความพอใจชอบหรือไม่ชอบ ได้แก่ เจตคติทางจริยธรรม (Moral Attitude) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และปฏิกิริยาทางจริยธรรม (Moral Reaction)

3) องค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงออกมา ทั้งต่อผู้อื่นและต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิด สมควรหรือไม่สมควร ได้แก่ ความประพฤติทางจริยธรรม (Moral Conduct) การกระทำทางจริยธรรม (Moral Act) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

สำหรับกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2523) กล่าวถึงองค์ประกอบจริยธรรมว่ามี 3 ประการ คือ

1) องค์ประกอบด้านความรู้ (Moral Reasoning) ได้แก่ ความเข้าใจเหตุผลของความถูกต้องดีงามโดยกระบวนการความคิด

2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) ได้แก่ ความพึงพอใจศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมนั้นมาเป็นแนวปฏิบัติ

3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct) คือ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำหรือกระทำผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่างกัน เชื่อว่าอิทธิพลส่วนหนึ่งของพฤติกรรมการกระทำนั้นมาจากส่วนประกอบทั้ง 2 ประการข้างต้น และบางส่วนอาจขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ลักษณะทางจิตวิทยาบางประการของบุคคลนั้นๆ หรือความรุนแรงบีบบังคับของสถานการณ์ที่รุมเร้าบุคคลนั้นอีกด้วย

3. ลักษณะของจริยธรรม

สำหรับดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524) ได้แบ่งลักษณะต่างๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ

1) ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ไว้ในสังคมของตนนับถือว่าการกระทำชนิดใดดีควรกระทำ และการกระทำชนิดใดเลวควรงดเว้น ลักษณะพฤติกรรมใดเหมาะสมและไม่เหมาะสม

2) ทศนคติเชิงจริยธรรม คือ ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้นๆ เพียงใด ทศนคตินี้จะกว้างขวางกว่าความรู้เพราะได้รวมเอาทั้งความรู้และความรู้สึกเข้าไปด้วย

3) เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอันใดอันหนึ่ง เหตุผลนั้นจะแสดงให้เห็นเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังบุคคล การกระทำเหมือนกันอาจจะมีเหตุที่แตกต่างกันได้

4) พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การลงมือกระทำพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกในด้านที่สังคมนิยมชมชอบ หรือคว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมสังคมนั้น

สุรางค์ โค้วตระกูล (2536) อธิบายว่า

- 1) จริยธรรมเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้
- 2) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 อย่างคือ องค์ประกอบเชิงปัญญาหรือความรู้คิด องค์ประกอบเชิงความรู้สึกและอารมณ์ และองค์ประกอบเชิงพฤติกรรม
- 3) พัฒนาการทางจริยธรรม เกิดควบคู่กับพัฒนาการทางเซาว์ปัญญา
- 4) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมบางอย่างเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์
- 5) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมอาจจะกล่าวได้ว่ามี 3 ประเภท คือ
 - (1) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่มีลักษณะสากล คือ เหมือนกับพฤติกรรมในวัฒนธรรมหรือสังคมอื่นทั่วโลก
 - (2) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่เหมือนกับพฤติกรรมของกลุ่มชน ชุมชน หรือสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก
 - (3) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะคน ทำให้คนนั้นต่างจากคนอื่นเป็นปัจเจกบุคคล

4. เหตุผลเชิงจริยธรรม

สมบุรณ์ ศาสดาชีวิน (2522) เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลให้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524) เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆ ของบุคคล การศึกษาจริยธรรมเชิงเหตุผลจะทำให้ทราบว่าบุคคลผู้มีจริยธรรมในระดับแตกต่างกัน อาจมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้เสมอ และบุคคลที่มีการกระทำเหมือนกันอาจมีเหตุผลเบื้องหลังการกระทำต่างกันและมีจริยธรรมที่ต่างกัน

อิสรา รัตตศิริ (2540) การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เหตุผลที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและถือเป็นตัวบ่งชี้แนวโน้มหรือสาเหตุของพฤติกรรมที่จะนำไปสู่พฤติกรรมการเป็นคนดีและเป็นคนเก่งได้

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เหตุผลที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเหตุผลนี้จะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลนั้น และเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องเหตุผลเชิงจริยธรรม ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอทฤษฎีพัฒนาทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ดังจะได้นำกล่าวต่อไป

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน

1. ทิศทางในการพัฒนาเยาวชน

โดยเหตุที่เยาวชนเป็นกลุ่มบุคคลที่มีจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรทั่วประเทศ ดังได้กล่าวมาแล้ว และเป็นช่วงที่มีความคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กและผู้ใหญ่ ยิ่งกว่านั้นเยาวชนเป็นผู้สืบสานมรดกทางวัฒนธรรมและความอยู่รอดของชาติ จึงเป็นกลุ่มบุคคลที่ควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษเพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต (สกรี รัชศรีทอง, 2530)

ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาเยาวชนที่จะให้สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในวันข้างหน้าจะต้องเป็นการพัฒนาด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ทางด้านสติปัญญาความสามารถ การพัฒนาความพร้อมทางด้านอาชีพ และที่สำคัญที่สุดคือ การพัฒนาด้านสังคม วัฒนธรรมและจริยธรรม

ในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมและจริยธรรมนั้น เสาวนีย์ เสนานู (2532) ได้อธิบายถึงทิศทางการพัฒนาเยาวชน ไว้ดังต่อไปนี้

1) เยาวชนพึงพัฒนาเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีความเข้าใจและความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง (Self Concept) ที่ถูกต้องตามความเป็นจริง รวมทั้งเข้าใจตามความต้องการและบทบาทของตนเองและของผู้อื่น มีโอกาสในการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง พัฒนาศักยภาพของตนเองและของผู้อื่น มีโอกาสในการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง พัฒนาศักยภาพของตนเองด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และพึงมีความรักในเพื่อนมนุษย์

2) เยาวชนพึงมีโอกาสนในการพัฒนาตนเองด้วยสุนทรียภาพ ด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ศิลปะ การกีฬาและนันทนาการ ต่างพึงมีความรับผิดชอบในการสืบเนื่องทางวัฒนธรรมเพื่อความอยู่รอดของชาติ รู้จักคัดเลือกลัทธิ พัฒนาสมบัติวัฒนธรรมอันเป็นมรดกและเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

3) เยาวชนพึงยึดถือในเรื่องคุณธรรมในสังคม โดยตระหนักความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม พึงรักในเสรีภาพของตนแต่จะต้องไม่ละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น รู้จักร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม เต็มใจช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม มีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของชาติ มีส่วนในการปกครองและการเมืองอันได้แก่ความเข้าใจและปฏิบัติบทบาทของตนให้ถูกต้องและเหมาะสมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขในการดำรงชีวิต และในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น

2. ลักษณะของเยาวชนไทยที่พึงประสงค์

ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ปี 2521 ซึ่งกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2520) ได้กำหนดลักษณะพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในวิชาจริยศึกษาไว้ 6 ประการ ประกอบด้วย

- 1) มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ทักษะ รู้จักคิดและวิเคราะห์อย่างมีระเบียบวิธีการและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 2) มีทัศนคติที่ดีต่อสมาชิกทุกคน มีระเบียบวินัยในการทำงานทั้งในส่วนตนเองและหมู่คณะ มานะพากเพียร อดทน ประหยัด และใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
- 3) มีความซื่อสัตย์ มีวินัยในตนเอง เคารพต่อกฎหมาย และกติกาของสังคม รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ตลอดจนส่งเสริมสร้างความเสมอภาพและความเป็นธรรมในสังคม
- 4) รู้สิทธิและหน้าที่ รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคีและเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีอย่างมีหลักการและเหตุผล
- 5) มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความรู้และเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- 6) มีความเข้าใจอันดีในมนุษยชาติและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ส่วนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ซึ่งเกี่ยวกับจริยธรรมของสังคมไทยไว้ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อให้รู้จักดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ สุจริตและยุติธรรม มีระเบียบวินัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีสุขภาพสมบูรณ์
- 2) เพื่อให้รู้จักวิธีการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีนิสัยใฝ่หาความรู้และทักษะอยู่เสมอ รักการทำงาน สามารถทำงานเป็นหมู่คณะ มีความขยันหมั่นเพียร อดทน และรู้จักประหยัด

3) เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในวิทยาการศิลปวัฒนธรรม
 ธรรมชาติ รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

4) เพื่อให้รู้จักเคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น รู้จักหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น รู้จักใช้
 สิทธิเสรีภาพของตนเองในทางสร้างสรรค์บนรากฐานแห่งกฎหมาย จริยธรรม และศาสนา

5) เพื่อให้มีความสำนึกในการเป็นคนไทย ร่วมกันเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความรัก
 ชาติ รักประชาธิปไตย รู้จักใช้สติปัญญาในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระ
 มหากษัตริย์

กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอหลักการและวิธีการในการจัดจรรยาศึกษาใน
 สถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการศาสนา. 2521)

- 1) มีระเบียบวินัย
- 2) มีความซื่อสัตย์สุจริต และยุติธรรม
- 3) ขยัน ประหยัด และยึดมั่นในสัมมาชีพ
- 4) สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ
- 5) รู้จักคิดริเริ่ม วิจัย และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
- 6) กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รักและเทิดทูนชาติ ศาสนา
 พระมหากษัตริย์

- 7) มีพลานามัยสมบูรณ์ทางร่างกายและจิตใจ
- 8) รู้จักพึ่งตนเองและมีอุดมคติ
- 9) มีความภาคภูมิใจ และรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรของชาติ
- 10) มีความเสียสละ เมตตาอารี กตัญญูกตเวที กล้าหาญ สามัคคี

ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ (2525) ได้สรุปจริยธรรมที่ควรปลูกฝังในสังคมไทยไว้ 29 ประการดังนี้

- 1) การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลและสัตว์
- 2) ความเมตตากรุณา
- 3) การไม่โลภและไม่ขโมย
- 4) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ
- 5) การไม่ละเมิดของรักผู้อื่น
- 6) การรู้จักความพอดี
- 7) การไม่พูดปด ไม่บิดเบือน ไม่อำพรางความจริง การไม่ยุ่งให้เกิดความแตกแยก
 และการไม่พูดคำหยาบ
- 8) การมีสัจจะ และความจริงใจ
- 9) การไม่หลง และเสพสิ่งเสพติดให้โทษ

- 10) ความเป็นผู้มีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจ รู้สึกละอายใจ
 - 11) ความเป็นผู้มีเหตุผล
 - 12) ความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว
 - 13) ความขยันหมั่นเพียร
 - 14) ความอดทนอดกลั้น
 - 15) ความกล้าหาญและความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 16) ความกตัญญูกตเวที
 - 17) ความซื่อสัตย์สุจริต
 - 18) การทำใจให้สงบ มีสมาธิ และอารมณ์แจ่มใส
 - 19) ความไม่เห็นแก่ตัว
 - 20) ความประณีตละเอียดถี่ถ้วน
 - 21) ความรับผิดชอบ
 - 22) ความมีน้ำใจเป็นธรรม ไม่ลำเอียง
 - 23) ความมีระเบียบวินัยและการตรงต่อเวลา
 - 24) การยอมรับความเปลี่ยนแปลง
 - 25) มารยาทและนิสัยส่วนบุคคลในการกิน นอน ขับถ่าย แต่งกายและสังคมระหว่างเพศ
 - 26) มารยาทในการแสดงความเคารพ การขอร้อง การแสดงความขอบคุณ การขอความช่วยเหลือ การปฏิเสธ การแสดงความไม่เห็นด้วย การแสดงความยินดี การแสดงความเสียใจ การเล่น การพักผ่อนหย่อนใจ
 - 27) หลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ ความสามัคคี ความเสียสละ การให้อภัย ความเอื้อเฟื้อ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจ
 - 28) ความเป็นผู้มีวัฒนธรรม และปฏิบัติตามประเพณีนิยม
 - 29) ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2537) กล่าวว่า เยาวชนควรมีลักษณะ 3 ประการ คือ
- 1) เยาวชนจะต้องเป็นบุคคลที่ “มองกว้าง” รอบรู้การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ใช้ปัญญาในการมองและวิเคราะห์สิ่งต่างๆ อย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงในเชิงปัจจัยสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาในเชิงจิตสำนึกทางสังคม
 - 2) เยาวชนจะต้องเป็นบุคคลที่รู้จัก “คิดไกล” มีเป้าหมายที่ชัดเจน รู้จักใช้อดีตเป็นตัวกำหนดเป้าหมายในอนาคต โดยให้ตั้งอยู่บนฐานแห่งชีวิตที่อยู่กับปัจจุบัน เพื่อการพัฒนาตนก้าวไปข้างหน้าตลอดเวลา

3) เยาวชนจะต้องเป็นบุคคลที่ “ไฝสูง” แต่มิได้หมายความว่าบุคคลที่มีความทะเยอทะยานแต่ล้าสมัย มุ่งจะหาวัตถุบำรุงบำเรอความสุขของตน ซึ่งคำว่า “ไฝสูง” ในที่นี้หมายถึงเป็นบุคคลที่มีจิตใจที่รักความเป็นธรรม ยึดความถูกต้องความดีงามเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตของตนเอง ซึ่งตรงข้ามกับคำว่า “ไฝต่ำ”

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2541) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของเด็กและเยาวชนไทยที่พึงประสงค์ไว้ 10 ประการ กล่าวคือ

- 1) มีสายใยผูกพันกับสมาชิกในครอบครัว
- 2) มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ เจริญเติบโตสมวัย มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มั่นคง มีความเคารพและภาคภูมิใจในตนเอง
- 3) มีวัฒนธรรมที่ดีงาม เข้าใจหลักการที่ถูกต้องของศาสนา สาระแก่นแท้ของชีวิต และคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4) มีความสามารถในการสื่อสารมากกว่า 1 ภาษา รู้จักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และเข้าใจถึงสาระประโยชน์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้อย่างกลมกลืนกับวัฒนธรรมไทย
- 5) เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีวินัย มีเหตุผล และพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
- 6) เข้าใจสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและการทำงาน รวมทั้งเคารพสิทธิของผู้อื่น
- 7) รู้จักคิด ไม่มั่งมาย และรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อการพึ่งตนเองตลอดจนเห็นคุณค่าของพลังงาน และการประหยัดพลังงานทุกประเทศ
- 8) มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย เป็นผู้ผลิตที่รับผิดชอบต่อสังคม รู้จักสร้างงานและอาชีพอิสระที่มีระบอบการจัดการที่ดี
- 9) รับผิดชอบในการรักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 10) รู้จักปรับเปลี่ยนแนวคิด และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

จากแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมตามที่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์สรุปประเด็นสำคัญที่ควรนำมาส่งเสริมพัฒนา ให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) มีระเบียบวินัย
- 2) มีความซื่อสัตย์ สุจริต
- 3) ประหยัด อดออม
- 4) กระตือรือร้น ขยันหมั่นเพียร
- 5) ตรงต่อเวลา

- 6) เมตตา กรุณา ปราณี
- 7) กตัญญูกตเวที
- 8) ไม่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สินและบุคคลอื่น
- 9) ไม่ลักขโมย
- 10) ไม่ทดลองและเสพยาเสพติดให้โทษ
- 11) ละอายและเกรงกลัวต่อการทำชั่ว
- 12) อ่อนน้อม ถ่อมตน มีมารยาทในการแสดงความรัก
- 13) เป็นผู้มีความดีและปฏิบัติตามประเพณีนิยม
- 14) ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- 15) เคารพกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ
- 16) รู้จักสิทธิ หน้าที่ของตนเอง
- 17) ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
- 18) รู้จักคิดไม่เชิงมลาย
- 19) เคารพในสิทธิเสรีภาพผู้อื่น
- 20) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม
- 21) มีเหตุผล
- 22) สามัคคี
- 23) มีสติสัมปชัญญะ
- 24) มีจิตสำนึกในความเป็นไทย
- 25) รู้จักใช้ อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- 26) มีความรักและศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย
- 27) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 28) รู้จักการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี
- 29) รักความเสมอภาคและยุติธรรม
- 30) มีมารยาทในการกิน นอน ขับถ่าย แต่งกายและสังคมระหว่างเพศ
- 31) มีความเห็นอกเห็นใจ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
- 32) มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- 33) มีคุณภาพในการดำรงคุณภาพชีวิต
- 34) เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว
- 35) เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรม
- 36) ใช้เสรีภาพของตนเองในทางสร้างสรรค์

- 37) รู้จักฟังตนเอง และมีอุดมคติ
- 38) ไม่พุดคุยส่งเสริมให้เกิดความแตกแยกในหมู่คณะ
- 39) ใจสงบสุข มีสมาธิ และอารมณ์แจ่มใส
- 40) ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และติดตามทันเทคโนโลยีสมัยใหม่

เนื่องจากลักษณะที่แสดงถึงจริยธรรมตามที่สรุปไว้ บางอย่างจำเป็นต้องใช้เวลาในการพัฒนาจึงจะเห็นผลชัดเจน แต่เนื่องจากผู้วิจัยมีเวลาอันจำกัด จึงได้เลือกลักษณะบางประการมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนในการวิจัยครั้งนี้จึงได้วิจัยในเรื่อง ดังต่อไปนี้

- 1) ทดลองและเสพยาเสพติดให้โทษ
- 2) มีความเสียสละและสามัคคี
- 3) การมีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา
- 4) มีความซื่อสัตย์ สุจริต
- 5) มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม
- 6) มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำชั่ว
- 7) มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- 8) มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน
- 9) รู้จักการใช้ อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- 10) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 11) ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
- 12) รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง
- 13) มีความสำนึกในความเป็นคนไทย
- 14) เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมไทย
- 15) ใช้เสรีภาพในทางสร้างสรรค์
- 16) ประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรม
- 17) รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- 18) รู้จักการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี
- 19) รู้จักการฟังตนเอง
- 20) ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีสมัยใหม่

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า ทิศทางในการพัฒนาเยาวชน เพื่อให้สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในวันข้างหน้าจะต้องเป็นการพัฒนาทางด้านสุขภาพ ร่างกาย และจิตใจ ทางด้านสติปัญญาความสามารถ ทางด้านอาชีพและที่สำคัญ คือ การพัฒนาทางด้านสังคม วัฒนธรรมและจริยธรรม

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับหลักและวิธีการสอนจริยธรรมในโรงเรียน

1. หลักการสอนจริยธรรม

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2524 ; อ้างถึงในสุโขทัยธรรมาธิราช. 2531) ได้เสนอแนะหลักการสอน ไว้ดังนี้

1) สอนจากรูปธรรมไปนามธรรมใช้บุคคลเป็นตัวอย่าง เช่น จะสอนเรื่องความขยันหมั่นเพียร แทนที่จะอธิบายความขยันหมั่นเพียรคืออะไร ก็เล่าเรื่องบุคคลที่ทำงานแล้วประสบความสำเร็จในชีวิต อาจจะเป็นบุคคลในนิทาน บุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่จริง หรือบุคคลที่มีคุณธรรมเช่นนั้น แล้วจึงสรุปว่าเขาได้ดีเพราะเขามีความขยันหมั่นเพียร

2) สอนโดยจัดประสบการณ์ตรง เช่น ฝึกมารยาทต่างๆ โดยให้นักเรียนออกมาปฏิบัติ เช่น การกราบพร การแสดงความเคารพ ให้มีโอกาสดึงเทศน์ ปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะ

3) สอนโดยใช้อุปกรณ์ จริยศึกษาเป็นวิชาที่เป็นนามธรรม ฉะนั้นเพื่อให้นักเรียนเกิดมโนภาพขึ้นในใจ จึงต้องใช้อุปกรณ์เข้าช่วย

4) สอนให้เด็กฝึกแสดงความคิดเห็น เช่น ให้นักเรียนเล่าเรื่องต่างๆ ที่ตนมีประสบการณ์ หรือครูจัดให้มีการอภิปราย โดยยกคุณธรรมข้อใดข้อหนึ่งให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ข่าวหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีเรื่องอาชญากรรมอยู่เสมอๆ เล่าให้นักเรียนฟังแล้วให้นักเรียนออกความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์

5) สอนโดยครูทำตนให้เป็นตัวอย่าง ครูทุกคนโดยเฉพาะผู้สอนจริยศึกษา ควรปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียนอยู่เสมอ ทั้งความประพฤติ ทางกาย ทางวาจา เพื่อนักเรียนจะได้ยึดถือเป็นแบบฉบับและปฏิบัติตาม

6) สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล ในด้านวัย สติปัญญา สิ่งแวดล้อม และการอบรมทางบ้าน ต้องรู้จักใช้ภาษาให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก ทางที่ดีควรใช้ภาษาที่ง่าย เสียงชัดเจน มีภาพประกอบ การอธิบายแต่ละครั้งไม่ควรนานเกินไป ควรจะหากิจกรรมอื่นมาแทรกสลับไปบ้าง เช่น การร้องเพลง เล่านิทาน วาดรูป

7) สอนโดยการปฏิบัติจริง ควรส่งเสริมให้นักเรียนนำคุณธรรมในจริยศึกษาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนให้มากที่สุด เช่น การพูดจาสุภาพไพเราะ ไม่โกหก หรือพูดหยาบคาย การไม่ลักขโมย เป็นต้น

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอหลักการและวิธีการในการจัดจริยศึกษา ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการศาสนา. 2521)

1) จริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ทุกคนจะต้องเรียนรู้และปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ

2) การจัดจรรยาศึกษาจะต้องดำเนินการทั้งในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ข้อปฏิบัติของผู้บริหาร ครู อาจารย์ นักเรียน และเจ้าหน้าที่อื่นๆ ในโรงเรียน ระเบียบของโรงเรียน การเรียนการสอนจรรยาศึกษาให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นๆ และมีสัมพันธ์กับสังคม

3) การสอนจรรยาศึกษาต้องให้ผสมผสานอยู่ในทุกวิชาและในทุกกิจกรรมของโรงเรียน

4) การพัฒนาบุคลิกภาพต้องยึดหลักจรรยาธรรมเป็นแนวปฏิบัติและให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย

5) มวลชนต้องปฏิบัติตามหลักจรรยาธรรม คือ งดเว้นการทำชั่ว ทำความดี และมีจิตใจบริสุทธิ์

6) การจัดสิ่งแวดล้อมจะต้องจัดและควบคุมให้เป็นไปตามสนับสุนนหรือส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักจรรยาธรรม

2. วิธีการสอน

ก่อน สวัสดิ์พาณิชย์ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการจัดสอนจรรยาศึกษาในโรงเรียนว่า (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการศาสนา. 2521 : ปกใน)

จรรยาศึกษานั้น มีความสำคัญต่อการพัฒนาบ้านเมืองมากขอให้เราเร่งปรับปรุงจรรยาศึกษาในโรงเรียนให้ดีขึ้น ครูทุกคนในโรงเรียนนั้นต้องเป็นครูศีลธรรม ครูทุกคนต้องถือว่าตนมีหน้าที่สอนจรรยาศึกษาให้แก่เด็ก สำหรับเรื่องการปรับปรุงจรรยาศึกษาในโรงเรียนนั้น เราจะต้องการปรับปรุงจรรยาศึกษาจากระดับหนึ่งไปสู่ระดับหนึ่งเป็นแน่ พุดง่ายๆ ว่าเราเกิดความไม่พอใจในจรรยาธรรม ศีลธรรม และมารยาทของนักเรียนซึ่งเป็นอยู่ในขณะนี้ สิ่งที่เราไม่สบายใจเป็นอย่างยิ่งในขณะนี้ เป็นสิ่งที่อยู่เปลือกนอก เป็นสิ่งที่สะดุดตาเราอยู่ตลอดเวลา เป็นต้นว่า การแต่งตัวไม่เรียบร้อย การสูบบุหรี่ของนักเรียน การดื่มเหล้าในที่สาธารณะของนักเรียน กิริยาจากซึ่งกระโดดกระเดกไม่สุภาพเรียบร้อยในสายตาของพวกเขา การระดมพวกมาตีกัน มาทะเลาะวิวาทกันในที่สาธารณะ การระดมกำลังเพื่อต่อต้านการบริหารงานของโรงเรียน

การสอนและการส่งเสริมสร้างคุณสมบัติทางจรรยาธรรม ควรใช้หลายๆ วิธีประกอบกัน ดังนี้ (สงบ ลักษณะ. 2523)

- 1) การให้ความรู้ความเข้าใจโดยเหตุผล
- 2) การให้ต้นแบบและเลียนแบบ
- 3) การให้ได้รับประสบการณ์ตรงในการศึกษาค้นหาและพบคำตอบ
- 4) ควรเน้นการเสริมสร้างปัญหา หรือการรู้แจ้งเห็นจริง
- 5) การเสนอบทเรียน ควรแทรกจรรยาธรรมกับเนื้อหาวิชาการต่างๆ ที่จัดให้ เกี่ยวข้องกับปัญหาชีวิตจริงในสังคม

6) กิจกรรมการเรียนการสอนควรเน้นการปฏิบัติจริง

การสอนจริยธรรมในโรงเรียนจะสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังนี้ (มาโนช ตันชนวนิช. 2523)

- 1) ครูผู้สอน การที่จะสั่งสอนลูกศิษย์ให้มีความประพฤติประกอบด้วยจริยธรรม ตัวครูเองจะต้องมีจริยธรรมสูงกว่าผู้เรียน
- 2) วิธีสอน การสอนจริยธรรมให้ได้ผลอย่างจริงจังหรือสัมฤทธิ์ผล ควรสอนตั้งแต่ยังเยาว์วัย โดยคำนึงถึงเนื้อหาและตัวอย่างให้เหมาะสมกับวัย โดยใช้สื่อการสอน เช่น ภาพนิ่ง การเล่านิทานที่มีคติเตือนใจ หรือนักเรียนทำกิจกรรมร่วมกันในอันที่จะส่งเสริมจริยธรรม
- 3) นโยบายของผู้บริหารในสถานศึกษา ผู้บริหารจะต้องเอาใจใส่เรื่องจริยธรรมของครูและนักเรียน เพราะถ้าผู้บริหารไม่สนใจในเรื่องจริยธรรมของครู ขาดความยุติธรรม ไม่คำนึงถึงเหตุผล เอาแต่ใจตนเองเป็นที่ตั้ง การที่หวังจะให้ครูและนักเรียนส่วนใหญ่มีความประพฤติที่พึงประสงค์เป็นไปได้ยาก
- 4) สภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมนับว่ามีอิทธิพลต่อตัวเด็กเป็นอันมาก เพราะในวันหนึ่งๆ เด็กจะอยู่ในโรงเรียนประมาณ 7-8 ชั่วโมง เวลานอกนั้นจะอยู่นอกโรงเรียน ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากสิ่งแวดล้อมภายนอกจะทำให้เด็กเกิดความสับสน เพราะสภาพต่างๆ เหล่านั้นจะขัดแย้งต่อการเรียนการสอนจริยธรรม

สมพงษ์ จิตระดับ (2527 ; อ้างถึงใน จานุวัฒน์ เกือบบุญเกิด. 2534) ที่ได้จำแนกกระบวนการสอนจริยธรรม ไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การให้ข้อมูลเป็นการนำเข้าสู่บทเรียน โดยการจัดในรูปกิจกรรมการเรียน ควบคู่ไปกับการใช้สื่อการสอนบางประเภท เช่น การเล่านิทานประกอบรูปภาพ การเชิดหุ่น การใช้บทบาทสมมุติ และสถานการณ์จำลอง เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์และสร้างความคิด ให้นักเรียนแต่ละคนฝึกฝนการวิเคราะห์ ข้อมูลที่รวบรวมมาได้เป็นความคิดเห็นของนักเรียนเอง ให้รู้จักการจัดอันดับคุณค่าของสิ่งต่างๆ

ขั้นที่ 3 การให้เหตุผลและการตัดสินใจ ครูแบ่งกลุ่มย่อยให้นักเรียนได้มีโอกาสตัดสินใจ และเลือกข้อความคิดเห็นของนักเรียนที่สรุปได้หลายประเด็นในขั้นที่ 2 ซึ่งมีเหตุผลและคุณค่าแตกต่างกันไปในขั้นนี้ นักเรียนจะได้รับการฝึกฝนทักษะในเรื่องของการอภิปรายกลุ่ม การตัดสินใจ การให้เหตุผล

ขั้นที่ 4 การเสนอและประยุกต์ใช้ เป็นกระบวนการหาข้อสรุปรวบรวมการเรียนรู้ทั้งหมด นำเอาคำตอบและการให้เหตุผลของแต่ละกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน และแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม และท้ายสุด คือ การที่นักเรียนสามารถหาข้อสรุปของสิ่งที่เรียนรู้ทั้งหมด ได้รับความรู้เนื้อหา กิจกรรม และประสบการณ์ทั้งหมด การจบบทเรียนในขั้นนี้มีความหมายสำคัญที่แสดงว่า

นักเรียนเกิดการเรียนรู้มากขึ้นเพียงใด การให้นักเรียนรู้จักหาข้อสรุปทั้งหมด ทั้งด้านเนื้อหา เจตคติ และการปฏิบัติเป็นทักษะสำคัญที่ต้องฝึก

ขั้นที่ 5 เจตคติของนักเรียน กระบวนการสอนในขั้นนี้ เป็นการสร้างให้เกิดตั้งแต่การให้ข้อมูลขั้นที่ 1 จนถึงขั้นสรุป ตลอดจนคุณลักษณะของครูผู้สอนที่มีแบบอย่างคุณธรรมและการปฏิบัติที่ดีงามและถูกต้อง สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อการสร้างเจตคติของนักเรียน และการปลูกฝังเจตคติทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การรู้จักที่จะปรับกระบวนการสอนให้เหมาะสมกับการสอนในแต่ละครั้ง การมีลำดับขั้นในการสร้างเจตคติด้วยวิธีการง่ายๆ หรือขั้นที่สูงขึ้นไป การเชื่อมโยงคุณธรรมที่ใกล้เคียง และการให้ผู้เรียนได้ข้อสรุปที่ชัดเจนเกี่ยวกับจริยธรรมข้อนั้นอย่างถูกต้องจะเป็นพื้นฐานต่อการสร้างเจตคติก่านิยม วิธีการดำเนินชีวิตของนักเรียนต่อไป

ขั้นที่ 6 การปฏิบัติจริงของนักเรียน นักเรียนได้มีโอกาสคิดเป็น แก้ไขปัญหาในสิ่งที่ได้เรียนรู้แล้ว การทำเป็นหรือการปฏิบัติจริงทำได้ในขั้นสาธิตการทดลอง และการนำไปประยุกต์ใช้ ครูควรส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติทางจริยธรรม โดยการให้ปฏิบัติจริงหลังการได้รับข้อมูลในขั้นที่ 1 แล้ว หรืออาจจะปฏิบัติเมื่อได้สรุปขั้นที่ 4 แล้ว การจัดกิจกรรมเสริมตนเองและกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่ครูให้นักเรียนทำได้โดยไม่จำกัดสถานที่ ควรทำอย่างสม่ำเสมอ สิ่งสำคัญคือการให้นักเรียนได้มีโอกาสเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแสดงออก และความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในสิ่งแวดล้อมที่เป็นจริง และเป็นธรรมชาติของแต่ละคน

ขั้นที่ 7 การเสริมแรงและการติดตามผล ครูสามารถใช้ได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการนี้ ในรูปของการให้รางวัล สัญลักษณ์ การใช้คำพูดยกย่องชมเชยการใช้ภาษาท่าทาง ฯลฯ สำหรับขั้นตอนการเสริมแรงและติดตามผลในขั้นสุดท้ายนี้ มุ่งส่งเสริมในรูปแบบของการรับพฤติกรรมเป็นหลัก เพื่อส่งเสริมและเน้นในเรื่องความต่อเนื่องที่นักเรียนได้รับรู้ ตั้งแต่ขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 6 จนเกิดความตระหนักในคุณธรรมที่ได้รับการเรียนรู้มาแล้วให้ได้มีการนำไปปฏิบัติจริง มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์จนนักเรียนสามารถแสดงออกและเป็นลักษณะนิสัยที่เกิดขึ้นกับตัวเองอย่างถาวรได้

หน่วยศึกษานิเทศก์ (2534) ได้ระบุวิธีการสอนจริยธรรม คือ

- 1) ให้ผู้เรียนอยู่ใกล้ชิดตัวอย่างที่ดี ได้ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันจนเห็นคุณค่าและยอมรับค่านิยมนั้น และยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย
- 2) เสนอปัญหาให้ผู้เรียนคิด โดยใช้กรณีตัวอย่าง เรื่องจริง สร้างสถานการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนใช้เหตุผลอยู่ตลอดเวลาเมื่อผู้เรียนพบปัญหาของคนอื่น หรือสังคมอื่นนำมาเปรียบเทียบกับประสบการณ์ของตน ทำให้เกิดความรู้สึกสำนึกที่จะปรับพฤติกรรมของตนเองโดยไม่รู้ตัว
- 3) แสวงหาแบบอย่างกิจกรรมต่างๆ และวัฒนธรรมที่ดีงาม เช่น ศิลปะธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้จะขัดเกลาความคิดและจิตใจของผู้เรียนให้ประณีตละเอียดละออนและสร้างค่านิยมได้

4) จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาประสบการณ์จากวิชาการบางอย่างที่สามารถพัฒนา ค่านิยมได้ เช่น วิทยาศาสตร์ ช่วยสร้างค่านิยมให้รักความจริง มีเหตุผล

5) ให้โอกาสผู้เรียนทำงานอย่างมีระบบ เช่น ตั้งชมรม สโมสร ให้อิสระแก่ผู้เรียน ตามรสนิยมและความปรารถนา เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองบนพื้นฐานความถนัด ความสนใจ

6) สอนให้สัมพันธ์กับกลุ่มประสบการณ์อื่นๆ และสอดแทรกเข้าไปในทุกครั้งที่ จัดการเรียนการสอนในพฤติกรรม

7) การเรียนการสอนจริยศึกษา ไม่ควรจัดอยู่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น แต่ควรสอน ทุกโอกาสตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ครูต้องติดตามแก้ไขข้อบกพร่องทางจริยธรรมของนักเรียนที่ปฏิบัติ ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ไม่ควร ต้องแก้ไขทันที และให้กำลังใจยกย่องชื่นชมเมื่อนักเรียนสามารถ ปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม

วิธีการพัฒนาในระบบการศึกษา

1) การให้ความรู้ขั้นสูง ควรจะให้เด็กได้รับเหตุผลใหม่และเหนือกว่าที่เคยเป็นอยู่ เด็กจะนำไปเปรียบเทียบกับเหตุผลเดิม และจะเกิดความขัดแย้งหรือความไม่สมดุลทางความคิด ความไม่สมดุลจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กเกิดมีการปรับโครงสร้างทางความคิดของตนเกิดความสมดุล ขึ้นใหม่ จะช่วยให้เด็กเข้าใจและยอมรับเหตุผลในขั้นที่สูงกว่าเดิม (ตามหลักทฤษฎีทางจิตวิทยาของ Piaget)

2) การอบรมทางศาสนา เด็กควรได้รับการอบรมทางศาสนา เพื่อลดความเห็นแก่ตัว และเพิ่มความเห็นแก่พวกพ้อง ส่วนรวม และมนุษยชาติ

3) การให้แสดงบทบาท เด็กควรที่จะได้รับโอกาสสวมบทบาทอื่น นอกเหนือไปจาก ที่ตนเป็นอยู่ และบทบาทนั้นควรเกี่ยวข้องกับจริยธรรม การรับเอาความคิดและความรู้สึกของคนอื่นจะ ก่อให้เกิดความคิดความเข้าใจแตกต่างไปจากเดิม ไม่ยึดอยู่แต่ตนเอง (ตามหลักทฤษฎี Lawrence Kohlberg)

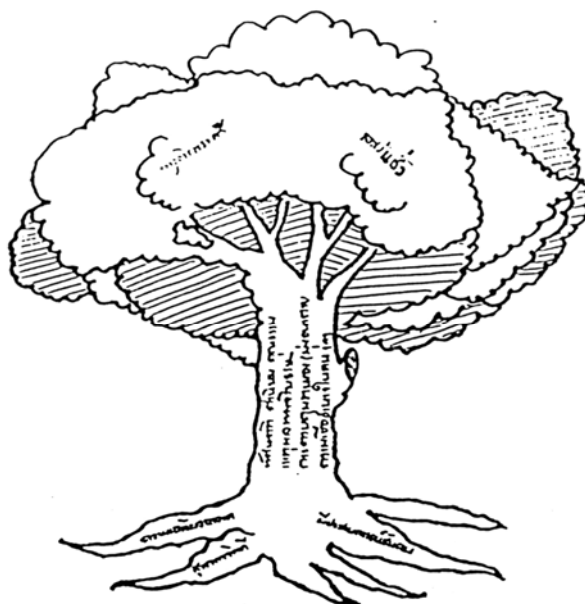
4) การใช้อิทธิพลของกลุ่มให้เกิดความคล้อยตาม การยกระดับจิตใจของเด็กนั้นอาจ ได้จากกลุ่มเพื่อน ซึ่งแสดงออกทางจริยธรรมในระดับเดียวกัน เด็กจะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่างและ คล้อยตามลักษณะของเพื่อนได้โดยง่าย กลุ่มเพื่อนจะเป็นสื่อเสนอความรู้และเหตุผลใหม่ให้ในระดับที่ สูงกว่าที่มีอยู่เดิม

5) การให้เลียนแบบจากตัวแบบ การจัดตัวแบบให้เกิดการเลียนแบบเป็นวิธีการศึกษา หนึ่งที่มีมนุษย์ใช้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ตัวแบบจะมีลักษณะดังคุณและมีอิทธิพลให้เด็กคล้อย ตามได้มาก ได้แก่ พ่อ แม่ ผู้ใหญ่ และเพื่อน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ การที่จะพัฒนาจริยธรรมในระบบการศึกษาไทยท่ามกลางภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมปัจจุบันนั้น ไม่ใช่เรื่องง่ายเลย ทั้งนี้ไม่อาจดำเนินการเพียงลำพังและบรรลุผลได้ถ้าหากทุกๆ หน่วยงานไม่ร่วมมือกันและสานต่อ การพัฒนาจริยธรรมหากจะเปรียบเทียบโดยอุปมาของการพัฒนาจริยธรรมไม่ใช่การฉีควัคซีนเพียงครั้งเดียว และมีผลต่อเนื่องไปยาวนาน แต่การพัฒนาจริยธรรมเปรียบเสมือนการปลูกต้นไม้ ต้องมีการรดน้ำพรวนดินอย่างสม่ำเสมอ หากทอดทิ้งการบำรุงเมื่อใดต้นไม้ก็จะเหี่ยวเฉา โดยนัยเดียวกันการพัฒนาจริยธรรมแม้จะปลูกฝังได้นับแต่วัยเยาว์ ก็ยังจำเป็นต้องพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ และทำอย่างต่อเนื่องภายใต้บริบททางสังคมวัฒนธรรมที่สอดคล้องกัน

2.4 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2529) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบทางจริยธรรมไว้ในรูปทฤษฎี ต้นไม้จริยธรรม โดยรวมเอาผลงานการวิจัยที่แสดงถึงลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจที่จะนำไปสู่พฤติกรรมจริยธรรม โดยเปรียบเทียบพฤติกรรมต่างๆ ของคนดีและคนเก่งเหมือนผลไม้นบนต้นไม้และส่วนประกอบที่เป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่พฤติกรรมการเป็นคนดี คนเก่ง อันได้แก่ รากและลำต้น ดังแสดงในภาพ

แผนภูมิที่ 1 ต้นไม้จริยธรรม

มีการแบ่งต้นไม้ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนรากและลำต้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ส่วนราก เปรียบเสมือนลักษณะทางจิตที่เป็นพื้นฐานทางจิตใจ 3 ประการ ที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมของคนดี คนเก่ง ลักษณะทางจิต 3 ประการนั้น ได้แก่

(1) สติปัญญา คือ ความเฉลียวฉลาดเหมาะสมกับอายุ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็มีความสามารถทางความคิดที่เป็นนามธรรมขั้นสูงได้

(2) ประสพการณ์ทางสังคม หมายถึง การเข้าใจมนุษย์และสังคม รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

(3) มีสุขภาพจิตดี หมายถึง การมีความวิตกกังวลน้อยหรือในปริมาณที่เหมาะสมกับเหตุการณ์

2) ส่วนลำต้น เปรียบเสมือนลักษณะทางจิต 5 ประการ ที่ส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดี และคนเก่ง ลักษณะทางจิต 5 ประการนี้ ถ้ามีมากในบุคคลใด บุคคลนั้นจะมีพฤติกรรมของคนดี คนเก่ง อย่างสม่ำเสมอ แต่ถ้าขาดลักษณะ 5 ประการมากเท่าใด บุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่ไม่สามารถเป็นคนดีและคนเก่งได้ ลักษณะ 5 ประการนั้น ได้แก่

(1) ทศนคติ คุณธรรม ค่านิยม ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง

(2) เหตุผลเชิงจริยธรรม หรือการเห็นแก่ผู้อื่น ส่วนรวมและหลักสากลมากกว่าการเห็นแก่ตัว

(3) ลักษณะมุ่งอนาคต สามารถคาดการณ์ไกลและสามารถควบคุมตนให้อดได้ รอได้ อย่างเหมาะสม

(4) ความเชื่ออำนาจในตน ว่าทำได้ดี ทำชั่วจะต้องได้รับโทษ

(5) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หรือความมุ่งมั่นบากบัน ฝ่าฟันอุปสรรคจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

จากทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม จะเห็นได้ว่าการที่บุคคลจะเป็นคนดีและคนเก่งได้นั้นจะต้องมีลักษณะทางจิต 3 ประการ คือ สติปัญญา ประสพการณ์ทางสังคม และสุขภาพจิตดี ซึ่งเปรียบเสมือนรากสำคัญของต้นไม้ที่จะชอนไชหาอาหารมาเลี้ยงลำต้นอย่างเต็มที่ เพื่อจะพัฒนาลักษณะทางจิต 5 ประการที่ลำต้น อันจะส่งผลให้ผลไม้บนต้นมีความองกามสมบูรณ์ อันเปรียบเสมือนเป็นพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง

2.5 ทฤษฎีพัฒนาทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2524) กล่าวว่า ลักษณะทางจริยธรรมของบุคคลนั้น ประกอบด้วยด้านต่างๆ ที่สำคัญ คือ ความรู้และความรู้สึกเชิงจริยธรรม พฤติกรรมเชิงจริยธรรม และเหตุผลเชิงจริยธรรม มีผู้พบว่าความรู้เชิงจริยธรรมนั้นส่วนใหญ่เด็กจะมีอยู่แล้วภายในปีที่เข้าโรงเรียนและการพัฒนาทางด้านนี้ก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาในช่วงอายุต่อมา ส่วนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั้น ส่วนมากจะขึ้นอยู่กับลักษณะของสถานการณ์ ซึ่งทำให้การศึกษาพัฒนาการทางด้านนี้เป็นไปอย่างยากลำบาก โคลเบอร์กจึงเห็นว่า การใช้เหตุผลเพื่อตัดสินใจที่จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ต่างๆ ย่อมจะแสดงให้เห็นถึงความเจริญเติบโตของบุคคลได้อย่างมีแบบแผน นอกจากนี้ยังอาจทำให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ได้ และท้ายสุดอาจทำให้สามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเป็นเครื่องทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเขาในสถานการณ์แต่ละชนิดได้

โคลเบอร์ก เชื่อว่า การบรรลุภาวะเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้น จะแสดงออกมาในทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างเด่นชัดที่สุด เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ไม่ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะเหตุผลเชิงจริยธรรมมิใช่การประเมินค่าการกระทำไปในทำนองว่า “ดี” หรือ “เลว” แต่จะเป็นการใช้เหตุผลที่ลึกซึ้งยากแก่การเข้าใจยิ่งขึ้นเป็นลำดับไป เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงสุดคือ ขั้นที่หกของโคลเบอร์กนั้น ตรงกับสิ่งที่นักปราชญ์ยอมรับว่าเป็นเหตุผลเชิงจริยธรรมที่บริสุทธิ์ มิได้เจือเหตุผลประเภทอื่นๆ เลย ฉะนั้นเหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงสุดลักษณะเป็นเหตุผลสากล กว้างขวาง ไม่ขัดแย้งกัน และมีรากฐานจากควมมีหลักการไม่เข้าข้างตนเองและเป็นอุดมคติ เหตุผลเชิงจริยธรรมทั้งหกขั้นนี้ โคลเบอร์กได้มาจากการวิเคราะห์ลักษณะของคำตอบของเยาวชนอเมริกัน อายุ 10 ถึง 16 ปี เกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ที่มีการขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนบุคคล และกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคม โคลเบอร์กได้แบ่งประเภทเหตุผลเชิงจริยธรรมเหล่านี้ออกเป็น 6 ประเภท แล้วเรียงเหตุผลเหล่านี้อตามอายุของผู้ใช้เหตุผลนั้นๆ โดยเรียงเหตุผลประเภทที่ผู้ตอบอายุ 10 ปี ใช้ตอบมากที่สุด ไปจนถึงประเภทที่ 6 ซึ่งผู้ตอบอายุ 16 ปี ใช้ตอบมากกว่าผู้ตอบอายุต่ำกว่าทั้งหมด ขั้นการพัฒนาจริยธรรมทั้ง 6 ขั้น ของโคลเบอร์กได้ถูกจัดเป็น 3 ระดับ (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2524) ดังปรากฏในตาราง

ตารางที่ 1 การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น ในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
<p>ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (2-7 ปี)</p> <p>ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7-10 ปี)</p> <p>ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (10-13 ปี)</p> <p>ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13-16 ปี)</p> <p>ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (16 ปีขึ้นไป)</p> <p>ขั้นที่ 6 หลักการการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)</p>	<p>1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2-10 ปี)</p> <p>2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (10-16 ปี)</p> <p>3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป)</p>

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Preconventional Level) ในระดับนี้เด็กจะรับกฎเกณฑ์และข้อกำหนดของพฤติกรรมที่ “ดี” “ไม่ดี” จากผู้มีอำนาจเหนือตน เช่น บิดา มารดา ครู หรือเด็กโต และมักจะคิดถึงผลตามที่จะนำรางวัลหรือการลงโทษมาให้

พฤติกรรม “ดี” คือ พฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รับรางวัล

พฤติกรรม “ไม่ดี” คือ พฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รับโทษ

โคลเบอร์กได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้เป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (Punishment and Obedience Orientation) คือ การมุ่งที่จะหลบหลีกมิให้ตนเองถูกลงโทษทางกาย เพราะกลัวเจ็บปวดที่จะได้รับและยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่ เพราะเป็นผู้ที่มีอำนาจทางกายเหนือตน โคลเบอร์กกล่าวว่า ในขั้นนี้เด็กจะใช้ผลตามของพฤติกรรม เป็นเครื่องชี้ว่าพฤติกรรมของตน “ถูก” หรือ “ผิด” เป็นต้นว่า ถ้าเด็กถูกทำโทษก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ผิด” และจะไม่ทำซ้ำอีกและถ้ารับรางวัลก็จะคิดว่าทำถูก และจะทำซ้ำเพื่อหวังรางวัล

ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (Instrumental Relativist Orientation) คือ การเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจให้ตนเท่านั้น เริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยนกันแบบเด็กๆ คือ เขาทำมาฉันต้องทำไป เขาให้ฉันฉันก็ต้องให้เขา เป็นต้น ในขั้นนี้เด็กสนใจทำตามกฎข้อบังคับเพื่อประโยชน์หรือความพอใจของตนเอง หรือทำดีเพราะอยากได้ของตอบแทนหรือรางวัล ไม่ได้คิดถึงความยุติธรรมและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หรือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น พฤติกรรมของเด็กในขั้นนี้ทำเพื่อสนองความต้องการของตนเอง

ระดับที่ 2 ระดับตามกฎหมาย (Conventional Level) พัฒนาการทางขั้นที่ 1 หลักการระดับนี้ ผู้ทำถือว่าการประพฤติตนตามความคาดหวังของผู้ปกครอง บิดามารดา กลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกหรือของชาติ เป็นสิ่งที่ควรทำ ผู้แสดงพฤติกรรมจะไม่คำนึงถึงผลตามที่จะเกิดแก่ตนเอง ถือว่าความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดีเป็นสิ่งสำคัญ ทุกคนมีหน้าที่ที่จะรักษามาตรฐานทางจริยธรรม บุคคลมีจริยธรรมในระดับที่ 2 นี้ คือ

ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (Interpersonal Concordance of “good boy nice girl” Orientation) คือ บุคคลยังไม่เป็นตัวของตัวเองชอบคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่นพัฒนาการทางจริยธรรมขั้นนี้เป็นพฤติกรรมของ “คนดี” ตามมาตรฐานหรือความคาดหวังของบิดามารดา เพื่อนวัยเดียวกัน พฤติกรรม “ดี” หมายถึง พฤติกรรมที่จะทำให้ผู้อื่นชอบและยอมรับ

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (Law and Order Orientation) คือ บุคคลมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตน ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในสังคมของตน จึงถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหวัง โคลเบอร์กอธิบายว่า ในขั้นนี้ถือว่าสังคมจะอยู่ด้วยความมีระเบียบเรียบร้อย ต้องมีกฎหมายและข้อบังคับ คนดีหรือคนที่มีพฤติกรรมถูกต้อง คือ คนที่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมาย ทุกคนควรเคารพกฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นระเบียบของสังคม

ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎหมาย (Postconventional Level) พัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้ ผู้ทำหรือผู้แสดงพฤติกรรมได้พยายามที่จะตีความหมายของหลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยวิญญาน ก่อนที่จะยึดถือเป็นหลักของความประพฤติตามการตัดสินใจ “ถูก” “ผิด” “ไม่ควร” มาจากวิญญานของตนเอง ปราศจากอิทธิพลของผู้มีอำนาจ หรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก โคลเบอร์กแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้เป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Social Contract Orientation) คือ การเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่น สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ ขั้นนี้เน้นถึงความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรม ที่ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูก สมควรที่จะปฏิบัติตาม โดยพิจารณาถึงประโยชน์และสิทธิของบุคคลก่อนที่จะให้มาตรฐานทางจริยธรรมได้ใช้ความคิดและเหตุผลเปรียบเทียบว่าสิ่งไหนผิดและสิ่งไหนถูก ในขั้นนี้การ “ถูก” และ “ผิด” ขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็นของบุคคลแต่ละบุคคล แม้ว่าจะเห็นความสำคัญของสัญญา หรือข้อตกลงระหว่างบุคคล แต่เปิดให้มีการแก้ไขโดยคำนึงถึงประโยชน์ และสถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้น

ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (Universal Ethical Principle Orientation) เป็นขั้นสูงสุด แสดงทั้งการมีความรู้สากลนอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตน และการมีความยืดหยุ่นทางจริยธรรม เพื่อจุดมุ่งหมายในบั้นปลายอันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่ นอกจากนี้ยังมีหลักประจำใจ ซึ่งตรงกับหลักในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า หิริ โอตตัปปะ ด้วย คือ ความละอายใจต่อการทำชั่วและความกลัวบาป ขั้นนี้เป็นหลักการมาตรฐานจริยธรรมสากล เป็นหลักการเพื่อนมนุษย์ธรรม เพื่อความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชน และเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคน ในขั้นนี้สิ่งที่ “ถูก” “ผิด” เป็นสิ่งที่ขึ้นกับมโนธรรมของแต่ละบุคคลที่เลือกยึดถือ

โคลเบอร์กเชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็นไปตามขั้น จากขั้นที่หนึ่งผ่านแต่ละขั้นไปจนถึงขั้นที่หก บุคคลจะพัฒนาข้ามขั้นมิได้ เพราะการใช้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นไปจะเกิดขึ้นได้ด้วยการมีความสามารถในการใช้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อนแล้ว และต่อมาเมื่อบุคคลได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ๆ หรือสามารถเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่าๆ ได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผล ทำให้การใช้เหตุผลในขั้นที่สูงต่อไปมีมากขึ้นเป็นลำดับ ส่วนสาเหตุในขั้นที่ต่ำกว่าก็จะถูกใช้น้อยลงทุกที และถูกละทิ้งไปในที่สุด นอกจากนี้มนุษย์ทุกคนไม่จำเป็นจะต้องพัฒนาทางจริยธรรมไปถึงขั้นสุดท้าย คือ ขั้นที่ 6 แต่อาจจะหยุดชะงักอยู่ในขั้นหนึ่งที่ต่ำกว่าก็ได้

จากทฤษฎีการพัฒนากฎจริยธรรมของโคลเบอร์ก ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เพื่อแสดงว่ามีจริยธรรมในขั้นใดโดยผู้วิจัยใช้ตั้งแต่ขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 6

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สถาบันวิจัยทางสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2516) ได้ศึกษาเยาวชนในชนบทและให้ข้อเสนอว่า เยาวชนในชนบทซึ่งเป็นเยาวชนของประเทศ จะต้องเติบโตเป็นพลเมืองที่ก้าวหน้าของชาติ การศึกษาอบรมที่ได้รับในเยาว์วัยจะเป็นเครื่องหล่อหลอมบุคลิกภาพอันจะมีผลส่งต่อการถ่ายทอดไปยังบุตรหลานซึ่งเป็นเยาวชนในรุ่นต่อไป จึงควรอย่างยิ่งที่จะพัฒนาเยาวชนอย่างจริงจัง ทั้งในการศึกษาจากโรงเรียนโดยตรงและการให้การศึกษาโดยผ่านสื่อมวลชนต่างๆ ทั้งทางเอกสารสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ การจัดส่งคนไปฝึกอบรมอาชีพ การจัดกิจกรรมทางการศึกษา การสนทนากา ฯลฯ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉนิก (2520) ศึกษาจริยธรรมของเยาวชนไทยค้นพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคต การอบรมเลี้ยงดู และฐานะทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

บัญชา แก้วส่อง (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นในสังคมเมืองและชนบท ที่มีการอบรมเลี้ยงดูและแบบการคิดแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เด็กนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 13-18 ปี ที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาของรัฐระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครและจังหวัดศรีสะเกษ จำนวนทั้งสิ้น 300 คน แบบทดสอบที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามแบบแผนการอบรมเลี้ยงดู แบบทดสอบวัด แบบการคิด และแบบทดสอบพัฒนาการทางจริยธรรม โดยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวของเรสท์ ซึ่งมีทั้งหมด 6 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า เด็กนักเรียนที่มีบิดามารดามีอาชีพ และระดับการศึกษาต่างกัน มีพัฒนาการทางจริยธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กรมวิชาการ (2524) ศึกษาองค์ประกอบต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรมศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพ คือ การศึกษา อายุ เพศ ศึกษาองค์ประกอบทางสภาพแวดล้อม คือ ฐานะทางครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู การใช้สื่อมวลชน สภาพแวดล้อมที่โรงเรียน อิทธิพลของตัวแบบ และศึกษาองค์ประกอบทางบุคลิกภาพ คือ ความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นอนาคต เจตคติต่อกฎหมาย ความเป็นระเบียบ และศีลห้า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์กับระดับพัฒนาการทางจริยธรรม สำหรับจริยธรรมด้านการใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา พบว่า ระดับชั้นเรียน ความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นอนาคต และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์กับจริยธรรมด้านการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา

ศิริพร คูภิมรณ (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งสอนด้วยกิจกรรมคัดสรรกับกิจกรรมตามแผนการสอนปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 15 คน และกลุ่มควบคุม 15 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนด้วย เกมส์ กรณีตัวอย่างและบทบาทสมมติ โดยสอนครั้งละ 4 คาบๆ ละ 20 นาที รวมทั้งหมด 14 ครั้ง ผลการวิจัยปรากฏว่า หลักการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กองวิจัยและประเมินผล กรมการพัฒนาชุมชน (2528 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเนื่องจากการฝึกอาชีพเยาวชน (ระยะยาว) ผลการวิจัยพบว่า (1) ควรมีการประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่กิจกรรมของศูนย์เยาวชนเพื่อสร้างความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของศูนย์ ตลอดจนแนวการดำเนินงานและประโยชน์จากศูนย์เยาวชนตำบลแก่สมาชิกศูนย์เยาวชนหรือเยาวชนทั่วไป รวมทั้งประชาชน ทั้งนี้เพื่อสร้างให้เกิดความศรัทธา หรือข้อผูกพันต่อศูนย์เยาวชนให้มากขึ้น (2) เห็นควรให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้ประสานงาน ตลอดจนเผยแพร่กิจกรรมของศูนย์เยาวชน ทั้งนี้

เพื่อสร้างความเข้าใจและหาวิธีการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์ฯ ดังกล่าว เพื่อเกิดความรู้สึกว่า ศูนย์เยาวชนตำบลเป็นของชุมชนและเป็นของทุกๆ คน

สุกรี รัชศรีทอง (2529) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนนอกระบบโรงเรียนว่า ควรเน้นในเรื่องต่อไปนี้ (1) เอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไทย ลักษณะประจำชาติไทย และรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม (2) ส่งเสริมให้เยาวชนมีความรัก ความผูกพันกับถิ่นกำเนิด โดยประกอบอาชีพในท้องถิ่นและพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้า (3) ปลูกฝังความเป็นระเบียบวินัย ความสำนึกในหน้าที่ของประเทศ ความรับผิดชอบต่อความเป็นปกติสุขของส่วนรวมตลอดเวลา (4) เมื่อมีการฝึกอบรมแล้ว ต้องอบรม ทบทวน และประเมินผลทุก 2 ปี (5) จัดตั้งศูนย์การควบคุมขึ้นในจังหวัด เป็นแกนกลางสามารถประสานงานทุกรุ่นได้ตลอดเวลา

วราพร จำรัสประเสริฐ (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะของเยาวชนไทยใน ทศวรรษหน้าตามทรรศนะของนักสังคมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า (1) ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิด อย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม มีความสามารถในการสรุปความคิดรวบยอด และคิดตัดสินใจโดย อาศัยข้อมูล (2) ทักษะมนุษยสัมพันธ์ คือ การรู้จักให้อภัยผู้อื่น การรู้จักขอโทษเมื่อกระทำความผิด ความมีเมตตาธรรม การเคารพศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ของตนเองและผู้อื่น (3) ทักษะเฉพาะบุคคล คือ การเป็นผู้รู้จักเหตุผล การเป็นผู้รู้จักตนเอง การใฝ่หาความรู้และทักษะเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องตลอด ชีวิต รู้จักประมาณตน ความมีระเบียบวินัย การเป็นผู้รู้จักกาลเทศะและการรู้จักควบคุมตนเอง (4) ทักษะทางสังคม คือ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม การเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง การใช้สิทธิเสรีภาพอย่างมีคุณธรรม การปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ต่างๆ ในสังคมอย่างถูกต้อง

Turiel (1966) ได้วัดระดับจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นตอนต้น แล้วให้เด็กแสดงเป็นบุคคลในเรื่อง ซึ่งมีปัญหา และไปขอคำแนะนำจากเพื่อนสองคน เพื่อนทั้งสองคนแนะนำเด็กไปคนละทางโดยใช้ เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นเดียวกัน เด็กบางคนจะได้รับฟังคำแนะนำที่สูงกว่าระดับจริยธรรมของตน สองชั้น บางคนได้รับการแนะนำที่ต่ำกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งชั้น เด็กบางคนไม่ได้รับ ประสบการณ์ดังกล่าวเลย หลังจากนั้นหนึ่งสัปดาห์เด็กทุกคนจะถูกวัดระดับจริยธรรมอีกครั้งหนึ่ง ผลปรากฏว่า เด็กที่ได้รับคำแนะนำประเภทที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งชั้นมีการ พัฒนาทางจริยธรรมมากที่สุด

รุ่งรัตน์ ไกรทอง (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่องนนทรี กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่องนนทรี ปีการศึกษา 2536 จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองได้รับการใช้ บทบาทสมมติ และกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้

บทบาทสมมติมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสูงขึ้น หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อเพื่อผู้แพ้สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

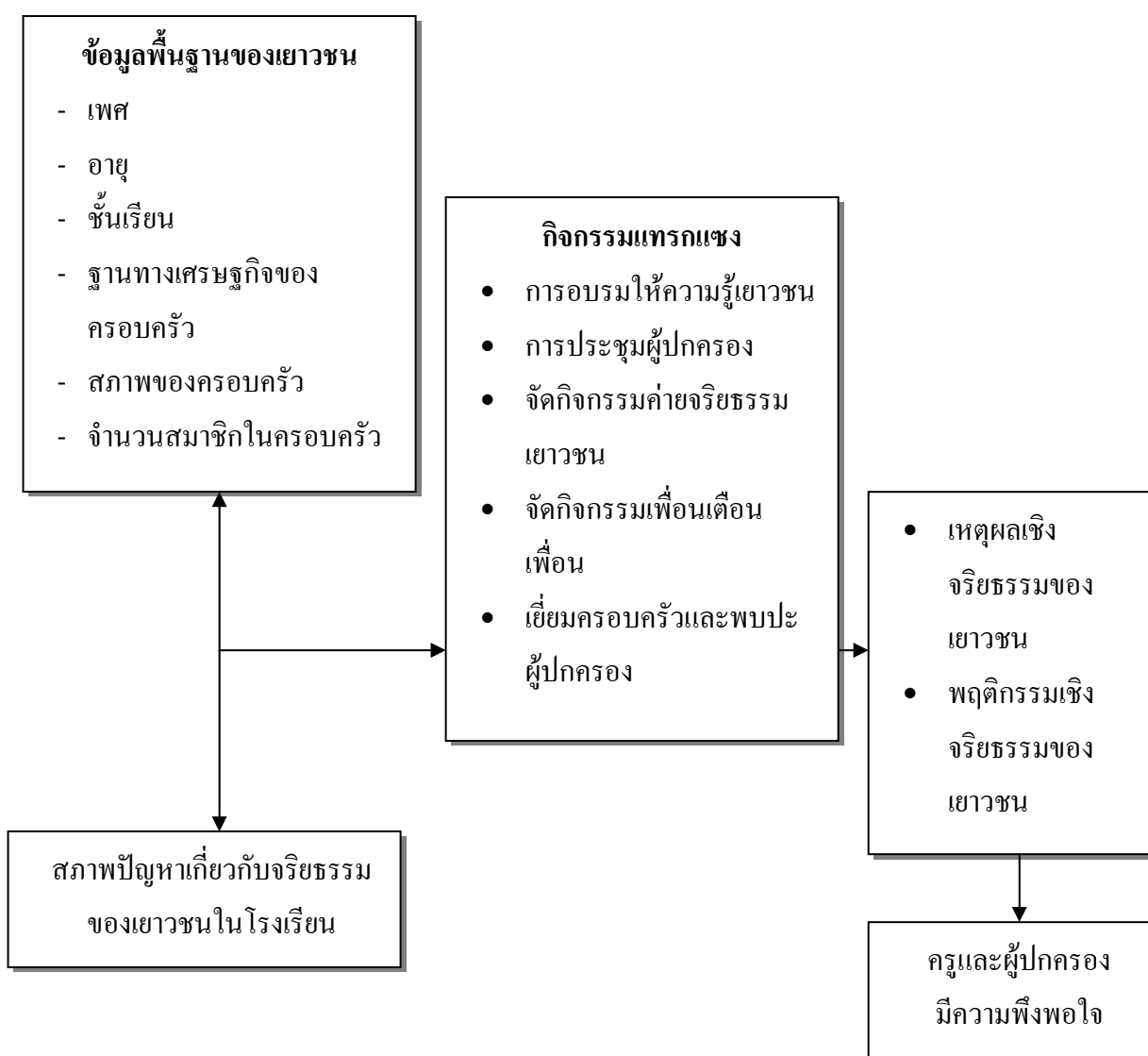
แก่นคุณ วิเศษการ (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลของกิจกรรมแนะแนวแบบกลุ่มเพื่อพัฒนา เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 32 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 16 คน กลุ่มทดลอง ได้รับกิจกรรมแนะแนวแบบกลุ่ม สัปดาห์ละ 3 ครั้งๆ ละ 50 นาที เป็นเวลาติดต่อกัน 4 สัปดาห์ รวม 12 ครั้ง โดยใช้กิจกรรมแนะแนวแบบกลุ่ม ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับกิจกรรมตามปกติที่สถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนจัดให้ ผลการวิจัยปรากฏว่า เยาวชนในกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น หลังจากได้รับกิจกรรมแนะแนวแบบกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ส่วนเยาวชนในกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น 1 คน

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2541) ได้วิจัยเรื่อง การสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของเยาวชนไทยต่อเป้าหมายการพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พุทธศักราช 2540-2544) พบว่า เยาวชนที่ดีมีการ แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น ช่วยพัฒนาชุมชนทำกิจกรรมของชุมชน ทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี มีความประหยัด และเป็นพลเมืองดี ส่วนความต้องการของเยาวชนที่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ คือ ด้านการศึกษา และการกีฬา การพัฒนาสาธารณูปโภค การพัฒนาสิ่งแวดล้อม การแก้ไขเศรษฐกิจ ความต้องการ มีงานทำ และความต้องการความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน นอกจากนี้เยาวชนยังต้องการให้รัฐให้ความ สนใจและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม ทั้งเด็ก คนชรา คนพิการ คนยากจนและชาวไร่ชาวนา

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนที่เกี่ยวกับเหตุผลเชิง จริยธรรมของเยาวชนที่ได้รวบรวมมา ได้มีข้อค้นพบในองค์ประกอบต่างๆ ที่อาจมีผลต่อการมี คุณสมบัติเชิงจริยธรรมในระดับสูงหรือต่ำ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งพอ สรุปได้ว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมหมายถึง เหตุผลที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจในการเลือกที่จะทำหรือไม่ ทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลนี้จะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางด้านจริยธรรมของบุคคลนั้น ซึ่งเป็นจริยธรรมพื้นฐานของบุคคลและเป็นตัวจะร่วมกับจริยธรรมด้านอื่นๆ

2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

จากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่กล่าวมาผู้วิจัยได้นำความหมายมาสรุปได้ว่า เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เหตุผลที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเหตุผลนี้จะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลนั้นและเพื่อให้เกิดความเข้าใจจึงได้นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

บทที่ 3

กระบวนการวิจัย

การวิจัย “กระบวนการมีส่วนร่วมของ บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน ในการปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของเด็กและเยาวชน” กรณีศึกษา : โรงเรียนบ้านนาดี ได้ดำเนินการกระบวนการวิจัยโดยดำเนินการ 3 ระยะ ดังนี้

- ระยะที่ 1 ประชุมชี้แจงและศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาของเด็กและเยาวชน
- ระยะที่ 2 ศึกษาบริบทพื้นฐาน และศึกษารูปแบบวิธีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย
- ระยะที่ 3 นำรูปแบบที่สรุปได้ไปปฏิบัติในโรงเรียน

3.1 กระบวนการวิจัยระยะที่ 1 ประชุมชี้แจงและศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาของเด็กและเยาวชน

กิจกรรมที่ 1 ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจในการทำโครงการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม

วันที่จัดกิจกรรม 31 มีนาคม พ.ศ. 2549

สถานที่จัดกิจกรรม โรงเรียนบ้านนาดี

จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 80 คน
ประกอบด้วย :-

- 1. ผู้ปกครอง จำนวน 57 คน
- 2. ครู/นักวิจัย จำนวน 11 คน
- 3. นักเรียน จำนวน 12 คน

1. วัตถุประสงค์

- 1. เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ “กระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชนในการปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัยสำหรับเด็กและเยาวชน กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านนาดี กิ่งอำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี
- 2. เพื่อให้มีความรู้ในเรื่องการจัดกระบวนการแบบมีส่วนร่วม

3. เพื่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือที่ดีต่องานวิจัยท้องถิ่น
4. เพื่อให้เกิดความตระหนักและเจตคติที่ดีต่องานวิจัยท้องถิ่น
5. เพื่อแจ้งและสร้างข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินงานตามโครงการ

2. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. พิธีเปิด

ในการจัดประชุมครั้งนี้ได้มีพิธีเปิดการประชุมแบบไม่เป็นทางการโดย นายวิรัช พรหมสุพรรณ ศึกษาานิเทศก์เชี่ยวชาญจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 4 โดยได้พูดเกริ่นนำเกี่ยวกับการประชุมในวันนี้เพื่อพัฒนางานวิจัยร่วมกันระหว่างบ้าน วัดและโรงเรียน ในด้านคุณธรรมความมีระเบียบวินัย โดยเฉพาะได้กล่าวเน้นถึงโรงเรียนบ้านนาดีเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ เรื่องคุณธรรมจึงเป็นเรื่องที่ควรปลูกฝังเป็นอย่างยิ่ง

2. แนะนำผู้ประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานีและคณะ

หัวหน้าโครงการ นายโสวัฒน์ พรหมสุพรรณ ตำแหน่งศึกษาานิเทศก์ชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 4 ได้แนะนำผู้ประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานีและคณะตามลำดับต่อไปนี้

1. นางมัสยา คำแหง	ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
2. นายชัยรัตน์ ลายทอง	ผู้ประสานงานโครงการวิจัย
3. นางสาวสุกัญญา นามแก้ว	พี่เลี้ยงโครงการวิจัย

3. แนะนำที่ปรึกษาและทีมวิจัยหลัก

1. นายโสวัฒน์ พรหมสุพรรณ	หัวหน้าทีมวิจัย
2. นายสิทธิพงษ์ ชาประวัง	ทีมวิจัย
3. นายวิจิตร เชื้อทอง	ทีมวิจัย
4. นายภาคร สาจะลี	ทีมวิจัย
5. นางเบญจใจพร เชื้อทอง	ทีมวิจัย

4. แนะนำโครงการและวัตถุประสงค์

นายโสวัฒน์ พรหมสุพรรณ หัวหน้าโครงการได้แจกเอกสารพร้อมทั้งบรรยายชี้แจงความเป็นมาของโครงการวิจัย “ กระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัดและโรงเรียนในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยสำหรับเด็กและเยาวชน ” กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านนาดี อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี โดยได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี (สกว.) และได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของโครงการดังต่อไปนี้

1. เพื่อค้นหาสภาพปัจจุบันปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชุมชน โรงเรียนและวัดในการปลูกฝังคุณธรรมเรื่องความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี

2. เพื่อสืบค้นวิธีการปลูกฝังคุณธรรมเรื่องความมีระเบียบวินัยในอดีตโดย
ปราชญ์ในชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. เพื่อหารูปแบบและแนวทางปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเรื่องความมีระเบียบ
วินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดีโดย บ้าน วัดและโรงเรียนจากนั้นนายโสวัฒน์ พรหมสุพรรณ ได้พูด
ถึงวิธีการดำเนินงานของโครงการว่า การประชุมร่วมกันในวันนี้เป็นการเป็นการดำเนินการกิจกรรมใน
โครงการกิจกรรมแรกและผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนนี้ถือเป็นทีมอาสานงานวิจัยที่จะช่วยกันพัฒนาคุณธรรม
ด้านความมีระเบียบวินัยของลูกหลานท่านซึ่งเราจะพบปะและรู้จักกันมากขึ้นไปเรื่อยๆ ขอให้ทุกคน
อย่าทิ้งกันเพราะเราต้องช่วยกันในการปลูกฝังคุณธรรมด้านวินัยแก่เด็กนักเรียนซึ่งจะเป็นเยาวชนที่ดีใน
อนาคต

5. แนะนำทีมวิทยากร

หลังจากนายโสวัฒน์ พรหมสุพรรณ ได้พูดแนะนำโครงการและวัตถุประสงค์ของ
โครงการแล้ว จึงได้แนะนำวิทยากรที่จะให้ความรู้ในการประชุมตามลำดับต่อไปนี้

1. นายวิรัช	พรหมสุพรรณ	ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญพิเศษ
2. นายสุทธิพงษ์	ชาประวัง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ
3. นายสมศักดิ์	พรหมจรรย์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

6. ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานีพบปะผู้เข้าร่วมประชุม

7. จัดกิจกรรมสร้างกระบวนการแบบมีส่วนร่วม

คณะวิทยากรได้มีการจัดกิจกรรมสร้างกระบวนการแบบมีส่วนร่วมดังนี้

- 7.1 กิจกรรมการมีส่วนร่วม
- 7.2 กิจกรรมการตั้งคำถาม
- 7.3 กิจกรรมทีมจะทำงานด้วยกันต้องรู้จักกัน
- 7.4 กิจกรรมวงกลมซักประวัติ
- 7.5 กิจกรรมการแสดงละครใบ้

เมื่อทุกกลุ่มได้แสดงกิจกรรมละครเงาเสร็จคณะวิทยากรก็สรุปว่าในการจะทำ
กิจกรรมอะไรก็ตามทุกคนต้องให้คำปรึกษาหารือกันก่อนเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยเน้น
กระบวนการกลุ่มให้มีความรักสามัคคีในกลุ่ม แบ่งหน้าที่การทำกิจกรรมตามความถนัดกิจกรรม
ทุกอย่างก็จะสำเร็จลุล่วงด้วยดี

8. สรุปผลการประชุมชี้แจงในการทำความเข้าใจโครงการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม

1. ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

1.1 ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์โครงการกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัดและโรงเรียนในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยสำหรับเด็กและเยาวชนกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านนาดี ตำบลอานาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี

1.2 ผู้เข้าร่วมประชุมมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกระบวนการแบบมีส่วนร่วม

1.3 ผู้เข้าร่วมประชุมเกิดความตระหนักและมีเจตคติที่ดีต่องานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

1.4 ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันสร้างข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนางานวิจัยในท้องถิ่นด้านคุณธรรมความมีระเบียบวินัย

2. ผลที่ได้จากการประชุม

2.1 ผู้เข้าร่วมประชุมให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

2.2 ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งที่เป็นเด็กนักเรียนและผู้ปกครองร่วมกิจกรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นอย่างดี

2.3 ผู้เข้าร่วมประชุมได้รู้จักกันตลอดจนได้วางแผนในการร่วมกิจกรรมที่มอบหมายสำเร็จ

2.4 ผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 80 คน และได้ผู้ที่มีความพร้อมสมัครเป็นอาสาสมัครงานวิจัยด้วยความสมัครใจที่ชัดเจนจำนวน 30 คน

2.5 มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 80 คน แสดงถึงการได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี

3. ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุม

3.1 ในการประชุมและทำกิจกรรมร่วมกันในคราวต่อไปควรแจ้งล่วงหน้าหลายวันเพื่อให้มีการเตรียมความพร้อม

3.2 ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นที่ดีต่อศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่ได้จัดการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัยให้ลูกหลานในชุมชนนี้

3.3 หัวหน้าศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นฝากข้อคิดกับผู้เข้าประชุมในตอนท้ายของการประชุมวันนี้ นางมัสยา คำแหงได้ฝากข้อคิดกับผู้เข้าประชุมดังนี้

3.3.1 ต่อไปที่มวิทยต้องทำงานร่วมกันขอให้ทุกคนดูแลกันทั้งคนรอบข้างบางทีการนำพาเด็กผู้ใหญ่ก็ต้องดูด้วย การรับข่าวสารต่างๆต้องดูว่าข่าวสารนั้นถูกต้องหรือไม่

3.3.2 การกิจในเวลา 1 ปีครั้ง ภาพของการทำงานวิจัยร่วมกันจะมีตลอดไป ผู้ปกครองก็จะได้ร่วมกันขอให้เข้ามาร่วมในทุกครั้ง

3.3.4 ฝากการทำงานการวิจัยเพื่อให้สำเร็จโดยส่งผลให้ (สกว.) นั้นมิใช่เพราะเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่การพัฒนางานร่วมกันของคนในหมู่บ้านและชุมชน ทุกคนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมช่วยกัน

4. การจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

4.1 เปิดเวทีศึกษาสภาพปัญหา สาเหตุ ที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี

4.2 ภาพความชัดเจนของทีมวิจัยและทีมอาสาจะชัดเจนและมีกรอบการทำงานร่วมกันที่ดีขึ้น

กิจกรรมที่ 2 การจัดเวทีศึกษาสภาพปัญหาสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี

ครั้งที่ 2.1 เวทีสำหรับเด็กและเยาวชน

วันที่ 30 มิถุนายน 2550

สถานที่ โรงฝึกงานโรงเรียนบ้านนาดี

เริ่มประชุมเวลา 9.00 น.

ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย 80 คน ดังนี้

1. ทีมวิจัย	จำนวน	5	คน
2. ทีมอาสาวิจัย	จำนวน	35	คน
3. ทีมผู้ช่วยอาสาวิจัย	จำนวน	40	คน

1. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

1.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา สาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี

1.2 เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับสภาพและสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี

2. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

2.1 นายโสวัฒน์ พรหมสุพรรณ หัวหน้าทีมวิจัยกล่าวเปิดเวทีสำหรับนักเรียนและแนะนำวิทยากรคือนายวิรัช พรหมสุพรรณและนายสมศักดิ์ พรหมจารีย์ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของเวทีกิจกรรมนี้

2.2 นายวิรัช พรหมสุพรรณ ได้พบปะกับนักเรียนและพูดถึงกิจกรรมเวทีนี้แก่นักเรียนเพื่อค้นหาสภาพปัญหา สาเหตุปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย

2.3 ให้นักเรียนทีมอาสาวิจัยแบ่งกลุ่มตามหมู่บ้านของตนเองดังนี้ กลุ่มที่ 1 บ้านนาดี กลุ่มที่ 2 บ้านม่วงใหญ่ กลุ่มที่ 3 บ้านห้วยหอย

2.4 แต่ละกลุ่มช่วยกันระดมความคิดเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านความมีระเบียบวินัย

3. สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

จากที่นักเรียนแต่ละกลุ่มได้ระดมความคิดเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหาด้านความมีระเบียบวินัยในโรงเรียนทุกกลุ่มได้หาข้อสรุปประเด็นที่เป็นปัญหาด้านความมีระเบียบวินัยร่วมกันในประเด็นที่มีความสำคัญเร่งด่วนที่ควรได้รับการแก้ไขพร้อมทั้งได้ปรับชื่อของประเด็นที่เป็นปัญหาร่วมกันเพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นในด้านภาษาโดยได้ข้อสรุปดังนี้

1. การแต่งกายไม่เรียบร้อย
2. การไม่ตรงต่อเวลา
3. การขาดความสามัคคี
4. ขาดความอ่อนน้อมด้านมารยาท
5. การปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม
6. การใช้ชีวิตแบบพอเพียง
7. การรักษาความสะอาด

4. ปัญหาและอุปสรรค

- 4.1 นักเรียนบางคนไม่กล้าแสดงความคิดเห็น
- 4.2 นักเรียนบางกลุ่มเถียงกันไปนำเสนอที่หน้าชั้น

5. ข้อเสนอแนะ/แนวทางครั้งต่อไป

- 5.1 การฝึกให้นักเรียนได้แสดงออกบ่อยๆจะเกิดความเคยชิน
- 5.2 ควรให้เด็กนักเรียนได้ร่วมกันระดมความคิดร่วมกับชุมชน

ครั้งที่ 2.2 เวทีสำหรับโรงเรียนครูผู้สอน ผู้บริหาร

วันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2549

สถานที่ ห้องประชุมอาคารมัธยม

เริ่มประชุมเวลา 9.00 น.

ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย

1. ที่ปรึกษาโครงการ	จำนวน 3 คน
2. ทีมวิจัย	จำนวน 5 คน
3. ทีมอาสาวิจัย	จำนวน 25 คน

1. วัตถุประสงค์

1.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี

1.2 เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับสภาพปัญหาและสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี

2. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

เริ่มดำเนินกิจกรรมเวลา 10.30 น. โดยดำเนินกิจกรรมดังนี้

1. แบ่งกลุ่มคณะครูและผู้เข้าร่วมประชุมออกเป็น 3 กลุ่ม

2. ให้แต่ละกลุ่มระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลสภาพปัจจุบันปัญหา สาเหตุของปัญหาและแนวทางการแก้ไขเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดีตามประเด็นต่อไปนี้

- 2.1 สภาพปัญหา
- 2.2 สาเหตุของปัญหา
- 2.3 แนวทางการแก้ไข

3. ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการนำเสนอผลจากการระดมความคิดเห็นในแต่ละประเด็นที่กำหนดให้

3. สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

จากการดำเนินการจัดกิจกรรมเปิดเวทีสำหรับโรงเรียน ครูและผู้บริหารได้ข้อสรุปร่วมกันดังนี้

3.1 ได้ข้อมูลสภาพปัญหาสาเหตุของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี

3.2 ได้แนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี

3.3 ได้ข้อมูลสภาพปัญหาที่มีความสำคัญที่จะนำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนดังนี้

- การแต่งกายไม่เรียบร้อย
- การไม่ตรงต่อเวลา
- การขาดความสามัคคี
- การขาดความอ่อนน้อมถ่อมตนมารยาท
- การดำเนินชีวิตแบบพอเพียง
- การรักษาความสะอาด

3.3 ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชน ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันในการค้นหาสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี

4. ปัญหาและอุปสรรค

4.1 ครูผู้สอนบางคนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงๆ ในโรงเรียน ทั้งๆที่รู้ว่าเป็นปัญหา

4.2 คณะกรรมการสถานศึกษาบางคนแสดงความคิดเห็นไม่เต็มที่เนื่องจากมีความเกรงใจต่อครูในโรงเรียน

5. ข้อเสนอแนะ/แนวทางครั้งต่อไป

- ทีมวิจัยต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้เพื่อรวบรวมสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไขในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย

ครั้งที่ 2.3 เวทีสำหรับสมาชิกในชุมชน

วันที่ 26 มกราคม 2550

สถานที่ ศาลากลางหมู่บ้านนาดี

เริ่มประชุมเวลา 9.00 น.

ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย

1. ที่ปรึกษาทีมวิจัย	จำนวน 3 คน
2. ทีมวิจัย	จำนวน 5 คน
3. ทีมผู้ช่วยอาสาวิจัย/ผู้ปกครอง	จำนวน 72 คน

กิจกรรม ศึกษาสภาพปัญหา สาเหตุ ที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้าน ความมีระเบียบวินัยของโรงเรียนบ้านนาดี

1. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

1.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา สาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
ด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียน โรงเรียนบ้านนาดี

1.2 เพื่อหาข้อสรุปสภาพปัญหาและสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังคุณธรรม
จริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียน โรงเรียนบ้านนาดี

2. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

2.1 นายโสวัฒน์ พรหมสุพรรณ กล่าวเปิดเวทีสำหรับสมาชิกในชุมชนให้ทราบถึง
วัตถุประสงค์ของการเปิดเวทีวิจัยครั้งนี้เกี่ยวกับสภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาของเด็กนักเรียน
โรงเรียนบ้านนาดีในประเด็นความไม่มีระเบียบวินัยว่าจะมีสาเหตุจากอะไรบ้างหรือปัญหาอย่างไร

จากนั้นจึงแนะนำตนเองโดยกล่าวว่าทำหน้าที่ในตำแหน่งศึกษานิเทศก์สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต ๔ และแนะนำทีมวิจัยอันประกอบด้วย

1. นายโสวัฒน์	พรหมสุพรรณ	หัวหน้าทีมวิจัย
2. นายสุทธิพงษ์	ชาประวัง	ทีมวิจัย
3. นายวิจิตร	เชื้อทอง	ทีมวิจัย
4. นางเบญจใจพร	เชื้อทอง	ทีมวิจัย

2.2 นายโสวัฒน์ พรหมสุพรรณ เชิญผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาดี นายวีระชัย
ศรีระดา พบปะสมาชิกในชุมชนโดยนายวีระชัย ศรีระดา ได้กล่าวว่า “ มีความยินดีที่ได้มีโอกาสมา
พบปะพ่อแม่พี่น้องในชุมชน การประชุมครั้งนี้มีความสำคัญมากในการที่เราจะมาทำงานร่วมกันเพื่อ
แก้ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมความมีระเบียบวินัยของลูกหลานเราเอง จึงเป็นการทำงานร่วมกัน
ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ”

“ การวิจัยกับการวิเคราะห์ต่างกันหรือไม่ สมมุติว่าก่อนเราจะนั่งรถยนต์เพื่อไปทำธุระ
ที่ใดที่หนึ่งต้องสตาร์ทเครื่องก่อน ถ้าเครื่องยนต์ไม่ติดเราต้องมาหาสาเหตุก่อนว่าเกิดจากอะไร แล้วมา
หาวิธีการแก้ไข ” ในการวิจัยครั้งนี้ต้องขอบคุณคณะทีมวิจัยโดยเฉพาะอาจารย์โสวัฒน์ พรหมสุพรรณ
ที่ได้ส่วนมาช่วยชุมชนทำการวิจัยในครั้งนี้ ขอให้พ่อแม่พี่น้องทุกคนได้มาจับมือร่วมกันหาทางพัฒนา
ลูกหลานของเราต่อไป ”

2.3 นายโสวัฒน์ พรหมสุพรรณ ได้พูดทบทวนถึงคุณธรรมจริยธรรมด้านความมี
ระเบียบวินัยจากการเปิดเวที เด็กนักเรียนทุกคนได้แสดงความคิดเห็นของความไม่มีระเบียบวินัย ซึ่งใน
วันนี้ขอเห็นมุมมองทางด้านสมาชิกในชุมชน

- ในการที่เราจะดูบุคคลหนึ่งเราจะดูในความแตกต่างในเรื่องของมุมมองแต่ละคน เหมือนกับเราจะดูเรื่องคุณธรรมความระเบียบวินัยของลูกหลานในชุมชนนี้ เมื่อก่อนมีพฤติกรรมเป็นอย่างไร และเรานำพฤติกรรมมาช่วยคิดว่าทำเพื่อแก้ปัญหาแล้วต่อไปลูกหลานของเราจะเป็นอย่างไร ซึ่งเรามีขั้นตอนการทำงานร่วมกันโดยขอให้ทุกคนมีใจให้ต่อกัน มีความจริงใจ เราก็จะร่วมงานกันได้เป็นอย่างดี

2.4 วิทยากรให้เข้ากลุ่มระดมความคิดเกี่ยวกับการขาดระเบียบวินัยของเด็กนักเรียนตามความคิดเห็นของพ่อแม่ผู้ปกครองเห็นการขาดระเบียบวินัยในเรื่องใดบ้าง

กลุ่ม 1 บ้านนาดี 1

กลุ่ม 2 บ้านนาดี 2

กลุ่ม 3 บ้านม่วงใหญ่

กลุ่ม 4 บ้านห้วยหอย

2.5 ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำข้อความจากการระดมความคิดร่วมกันในเรื่องของการขาดระเบียบวินัยมานำเสนอที่หน้าห้องประชุม

3. สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

วิทยากรร่วมกับสมาชิกในชุมชนร่วมกันสรุปประเด็นของควมมีระเบียบวินัยเพื่อจะทำเอาเป็นหลักในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กนักเรียนโดยเลือกประเด็นที่เหมือนกันมาเพียงประเด็นเดียว โดยสรุปได้ดังนี้

1. การแต่งกาย
2. การตรงต่อเวลา
3. มารยาท
4. ความสะอาด
5. ความสามัคคี
6. การใช้จ่ายอย่างพอเพียง
7. การปฏิบัติตามกติกากฎเกณฑ์ในสังคม

4. ปัญหาและอุปสรรค

4.1 สมาชิกในชุมชนต่างคนต่างอยากแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมจึงมีการชิงกันพูดในขณะที่สมาชิกคนอื่นกำลังพูดอยู่

4.2 การประชุมในครั้งนี้ใช้เวลาในตอนเย็นจึงเกิดความกังวลในเรื่องการเดินทางกลับบ้านของสมาชิกในชุมชนที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวในเรื่องของความปลอดภัย

5. ข้อเสนอแนะ/แนวทางครั้งต่อไป

5.1 ในครั้งต่อไปควรจัดประชุมเปิดเวทีในเวลากลางวันจะสะดวกในการเดินทางมาร่วมประชุมทั้งไปและกลับ

5.2 ครั้งต่อไปจะได้พบปะกันและประชุมที่มวิชัยและอาสาสมัครที่มวิชัยเพื่อทำความเข้าใจด้านทักษะวิชัยเบื้องต้น

ครั้งที่ 2.4 เวทีสำหรับวัดและพระภิกษุสงฆ์

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2550

สถานที่ ศาลากลางหมู่บ้านนาดี

เริ่มประชุมเวลา 9.00 น.

ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย

1. ที่ปรึกษาที่มวิชัย	จำนวน 2 คน
2. ทีมวิชัย	จำนวน 5 คน
3. ทีมอาสาวิชัย	จำนวน 13 คน

1. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

1.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา สาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี

1.2 เพื่อร่วมหาข้อสรุปร่วมกับพระภิกษุสงฆ์เกี่ยวกับสภาพและสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี

2. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

2.1 อ.โสวัฒน์ พรหมสุพรรณ หัวหน้าทีมวิชัยกล่าวเปิดเวทีสำหรับพระสงฆ์และแนะนำทีมวิชัยและทีมวิทยากร จากนั้นจึงชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเปิดเวทีครั้งนี้

2.2 หลวงปู่สังข์ โอภาส เจ้าอาวาสวัดป่าไทยสว่างได้พบปะกับผู้เข้าร่วมประชุม แสดงความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ ๓ หมู่บ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่คือ บ้านนาดี บ้านม่วงใหญ่ และบ้านห้วยหอย ได้มีโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กนักเรียนเพราะทุกวันนี้เด็กขาดคุณธรรมจริยธรรมเป็นอย่างมาก ทั้งบ้าน วัด และโรงเรียนจะต้องร่วมมือช่วยเหลือกันและให้ทุกคนยึดมั่นในความสามัคคีร่วมมือร่วมแรงกัน ความสามัคคีจะเป็นแรงขนาดใหญ่ที่จะช่วยแก้ไขโรคต่างๆได้

2.3 วิทยากรแนะนำให้แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมโดยแต่ละกลุ่มให้มีพระภิกษุสงฆ์ประจำอยู่ด้วย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 หลวงปู่สังข์ โอภาส เจ้าอาวาสวัดป่าไทยสว่าง

กลุ่มที่ 2 หลวงปู่ขุน พระภิกษุสงฆ์ประจำวัดบ้านนาดี

กลุ่มที่ 3 หลวงปู่ พระภิกษุสงฆ์ประจำวัดบ้านนาดี

2.4 วิทยากรกำหนดประเด็นให้แต่ละกลุ่มระดมความคิดเกี่ยวกับสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียน โดยร่วมระดมความคิดกับพระสงฆ์ ว่าเป็นอย่างไร เพราะจะได้ทำเป็นข้อมูลใช้พัฒนาคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัยต่อไป

2.5 หลังจากแต่ละกลุ่มระดมความคิดร่วมกับพระภิกษุสงฆ์แล้วให้นำข้อสรุปที่ได้ นำเสนอที่หน้าห้องประชุม ซึ่งได้มีการนำเสนอ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 หลวงปู่สังข์ โอภาส เจ้าอาวาสวัดป่าไทยสว่างเป็นผู้นำเสนอ

กลุ่มที่ 2 นายจันดี นามวี กรรมการฝ่ายสงฆ์ของบ้านนาดีเป็นผู้นำเสนอ

กลุ่มที่ 3 นายปาน ศรีหาวงค์ กรรมการฝ่ายสงฆ์ของบ้านห้วยหอยเป็น ผู้นำเสนอ

2.6 วิทยากรแนะนำให้แต่ละกลุ่มมานั่งรวมกันเป็นกลุ่มเดียวและให้อาข้อสรุปของแต่ละ กลุ่มในประเด็นความไม่มีระเบียบวินัยมาเปรียบเทียบดูเพื่อจะได้นำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยต่อไป

3. สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

ประเด็นที่เป็นปัญหา	สาเหตุของปัญหา
- มารยาท	- ขาดการฝึกฝน - สภาพครอบครัวขาดการเอาใจใส่ - ขาดตัวแบบที่ดีสำหรับการเป็นแบบอย่าง - เป็นนิสัยที่ติดตัวมาแต่เด็ก
- ความสะอาด	- ความมั่งง่าย - สภาพแวดล้อมของครอบครัว - การดูแลเอาใจใส่ของพ่อแม่ - ขาดความรับผิดชอบ
- การแต่งกาย	- ชอบแต่งกายตามสบายและตามใจตนเอง - ขาดการชี้แนะในทางที่ถูกที่ควร - ชอบแต่งกายเลียนแบบจากสื่อทางโทรทัศน์ และภาพยนตร์

ประเด็นที่เป็นปัญหา	สาเหตุของปัญหา
- ความสามัคคี	- ความเห็นแก่ตัว - การชอบเอาชนะผู้อื่น - ขาดการอบรมที่แน่นะ
- การใช้จ่ายแบบพอเพียง	- พ่อแม่ชอบตามใจ - ชอบใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น - ใช้จ่ายสิ่งของตามกระแสนิยม - เกิดจากกิจนิสัยส่วนตัวที่ยากจะแก้ไข
- การปฏิบัติตามกติกาและกฎเกณฑ์ของสังคม	- ไม่เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในหมู่คณะ - เอรัดเอาเปรียบคนอื่น - ขาดระเบียบวินัยในตนเอง - ขาดการดูแลเอาใจใส่จากคนรอบข้าง - ไม่เข้าใจกฎเกณฑ์ของสังคม

วิทยากรได้แนะนำประเด็นหลัก 6 ประเด็นนี้จะต้องนำไปพัฒนาความไม่มีระเบียบวินัยของลูกหลานให้ได้โดยทุกอย่างต้องอาศัยความร่วมมือและความเข้าใจซึ่งกันและกันในการทำงานร่วมกัน โดยมีเป้าหมายอยู่ที่เด็กซึ่งเป็นอนาคตของชาติต่อไป

4. ปัญหาและอุปสรรค

- 4.1 เวลาเข้ากลุ่มทำกิจกรรมพระภิกษุสงฆ์อาจไม่สะดวกในการวางตัวเมื่ออยู่ในกลุ่ม
- 4.2 ขณะดำเนินกิจกรรมเกิดไฟฟ้าขัดข้องใช้เครื่องเสียงไม่ได้จึงทำให้เสียงดังไม่ชัดเจน

5. ข้อเสนอแนะ/แนวทางครั้งต่อไป

5.1 ในการเปิดเวทีครั้งต่อไปทีมวิจัยและอาสาสมัครจะได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะเบื้องต้นของการวิจัย

5.2 หากทางโครงการวิจัยขอความร่วมมือเพื่อร่วมกันพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยหวังว่าคงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

กิจกรรมที่ 3 ประชุมทีมวิจัยและอาสาสมัครทีมวิจัยเพื่อทำความเข้าใจในด้านทักษะวิจัยเบื้องต้นและการบริหารโครงการ

วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2550

สถานที่ หอประชุมโรงเรียนบ้านนาดี

เริ่มประชุมเวลา 9.00 น.

ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย

1. ทีมวิจัย จำนวน 5 คน
2. ทีมอาสาวิจัย จำนวน 25 คน

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะวิจัยเบื้องต้น
- 1.2 เพื่อให้รู้จักข้อมูลต่างๆในเชิงลึกเพื่อมาสนับสนุนการวิจัย

2. การดำเนินกิจกรรม

2.1 อ.โสวัฒน์ พรหมสุพรรณ พบปะทีมวิจัยและอาสาวิจัยพร้อมทั้งแนะนำวิทยากร

1. นายวิรัช พรหมสุพรรณ
2. นายสมศักดิ์ พรหมจารีย์

2.2 วิทยากรสนทนถึงประเด็นการตั้งคำถามสำหรับนักวิจัย ให้นักวิจัยตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. เราเป็นใคร?
 - นายปาน ศรีหาวงศ์ ตอบ เราเป็นมนุษย์นำความสุขมาสู่หมู่บ้าน
 - นางสมศรี ตอบ เราเป็นนักเรียน
 - ค.ญ.วรรณภา ตอบ เราเป็นมนุษย์ที่แสนมีความสุข
 - ค.ญ.นวลละหงษ์ ตอบ เราเป็นนักวิจัย

จากนั้นก็จะมีผู้เข้าอบรมตอบโดยสอดแทรกขึ้นมาเช่น

- เป็นเด็กไทย
 - เป็นเด็กช่างฝัน
 - เป็นนักวิจัยกระบวนการมีส่วนร่วมบ้าน วัด โรงเรียน
 - เป็นตัวของเราเองและภูมิใจในส่วนที่เราเป็นอยู่ในปัจจุบันและอยู่อย่างพอเพียง
- มีคุณธรรมประจำใจ

2.3 วิद्यากรนำเสนอประเด็นคุณสมบัติของนักวิจัยที่ควรมี

1. นักวิจัยจะไม่ปิดกั้นแนวคิดของตนเองและต้องยอมรับในการเป็นตัวของตัวเอง
2. นักวิจัยต้องเปิดเผยในสิ่งที่คนอื่นควรรู้เพื่อให้เพื่อนได้ช่วยคิด
3. นักวิจัยต้องตั้งคำถามเก่ง
4. นักวิจัยต้องตั้งสมมติฐานได้
5. นักวิจัยต้องบันทึกเป็น

2.3 วิद्यากรตั้งประเด็นคำถามต่อ “เรามาจากไหน?”

- มาจากบ้านและมาจากท้องของพ่อแม่ (ตอบประมาณ 10 คน)
- มาจากชุมชนที่มีส่วนร่วม
- มาจากบ้านเพื่อจะมาเป็นนักวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนที่มีส่วนร่วม
- มาจากบุญพาวรี
- มาจากพ่อแม่และหมู่บ้านที่สามัคคี มีคุณธรรม

2.5 วิद्यากรสรุปจากคำถาม “เรามาจากไหน?” เรายังขาดข้อมูลและรายละเอียดต่างๆ เช่น บ้านเลขที่ หมู่ที่ ถนน ตำบล อำเภอ จังหวัด เราจำเป็นต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมหรือเก็บข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน

2.6 วิद्यากรให้ความรู้เกี่ยวกับการรู้จักข้อมูลทั่วไปเชิงลึก เช่น

1. มาจากหมู่บ้าน....เลขที่....หมู่ที่....ตำบล....อำเภอ....จังหวัด....
2. มาจากท้องแม่คือ แม่ชื่อ....อายุ....ปี อยู่บ้านเลขที่....เกิดวันที่....มีพี่น้อง....คน อาชีพ....
3. มาจากชุมชนที่มีส่วนร่วม ได้แก่ ข้อมูลหมู่บ้าน....ตำบล....อำเภอ....จังหวัด....ผู้นำหมู่บ้าน/ผู้ใหญ่บ้านชื่อ....มีประชากร....คน มีหมู่บ้าน....หมู่บ้าน มี....คุ้ม ประชากรที่เป็นนักเรียน....คน

2.7 วิद्यากรให้ความรู้เกี่ยวกับประโยค “เรามาจากไหน?” เพื่อให้เกิดความชัดเจนดังนี้

1. เราจะไปข้างหน้าเพื่อค้นหาสิ่งดีๆ ให้ชีวิตและสังคม
2. เราจะปรับเอาความรู้เพื่อพัฒนาตนและพัฒนาหมู่บ้าน
3. เราจะไปทำอนาคตที่เราฝันและตั้งใจที่จะทำเพื่อที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต เพื่อทำวิจัยบ้าน วัด โรงเรียน
4. เราจะไปโรงเรียนไปเอาความรู้มาพัฒนาชุมชน
5. เราจะไปศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
6. เราจะไปสู้ในสิ่งที่เราอยากไปและสิ่งนั้นคือสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับเรา

2.8 วิทยาการเปิดประเด็น “เราจะไปอย่างไร ”

1. เราจะไปหาความรู้เข้ามาสู่หมู่บ้าน เพื่อนำมาพัฒนาบ้าน วัด โรงเรียน
2. ไปด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมและมีคุณธรรม
3. จัดกลุ่มร่วมเดินทางเพื่อค้นหาความรู้ ความสามารถในการทำสิ่งนั้นๆเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ดีที่สุด
4. สอบถาม ค้นหาข้อมูล พุดคุย แลกเปลี่ยนกับกลุ่มเป้าหมาย
5. ปรึกษาหารือกระบวนการกลุ่มและกระบวนการมีส่วนร่วม วิทยาการสรุปให้เห็น

คำตอบว่าเราจะไปอย่างไรนั้นหมายถึง ต้องสอบถาม ค้นหา

ข้อมูล พุดคุยแลกเปลี่ยนกัน ปรึกษาหารือกัน การมีส่วนร่วม การสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม

6. โดยการสังเกต เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสังเกต
7. สอบถาม ค้นหาข้อมูลจากบุคคลอื่นหลายๆคน
8. ข้อมูลจากสื่อ IT
9. ข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ หนังสือ ตำรา งานวิจัย นิตยสาร

2.9 วิทยาการเปิดประเด็น “ จะใช้เครื่องมืออะไร ” โดยสรุปได้ดังนี้

1. แบบสอบถาม
2. แบบบันทึกการสังเกต
3. แบบบันทึกสื่อสิ่งพิมพ์
4. บันทึกการประชุม
5. กล้องถ่ายรูป
6. เทปบันทึกเสียง
7. กล้องวิดีโอ

1. สรุปผลการทำกิจกรรม

จากการเปิดเวทีในครั้งนี้ทำให้นักวิจัยมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของทักษะการวิจัยเบื้องต้นเป็นอย่างมาก ทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยดีเพราะได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการทำกิจกรรมร่วมกัน

2. ปัญหา/อุปสรรค

- 2.1 พระสงฆ์บางรูปไม่กล้าแสดงความคิดเห็น
- 2.2 ผู้เข้าร่วมประชุมมาสายต้องใช้เวลาในการรอ

3. ข้อเสนอแนะ

- 3.1 การเปิดเวทีในการประชุมร่วมกันบ่อยๆมีข้อดีที่ทุกคนได้มีส่วนร่วม
- 3.2 เสนอแนะทีมอาสาวิจัยเตรียมอบรมเรื่องการเก็บข้อมูลในครั้งต่อไป

กิจกรรมที่ 4 อบรมอาสาสมัครเรื่องการจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

วันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2550

สถานที่ หอประชุมโรงเรียนบ้านนาดี

เริ่มประชุมเวลา 9.00 น.

ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย 33 คน ดังนี้

1. ทีมวิจัย จำนวน 5 คน
2. ทีมอาสาวิจัย จำนวน 28 คน

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อพัฒนานักวิจัยและอาสาสมัครให้มีความรู้ความเข้าใจในการสืบค้นข้อมูล การเก็บข้อมูล ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูล
- 1.2 เพื่อสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ขั้นตอนการทำกิจกรรม

การอบรมทีมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดเนื้อหาในการอบรมไว้ดังนี้

- 2.1 การสืบค้นคืออะไร ใครเป็นคนสืบค้น/การสืบค้นทำกับใคร/ทำแบบไหน/ทำอย่างไร/ทำในที่แห่งใด/ผลจะเป็นอย่างไร
- 2.2 การวิเคราะห์คืออะไร/ใครเป็นคนวิเคราะห์/วิเคราะห์อะไร/วิเคราะห์อย่างไร/ผลจะเป็นอย่างไร
- 2.3 เครื่องมือคืออะไร/เครื่องมือมีอะไรบ้าง/ใครเป็นคนทำ/ทำอย่างไร/จะเลือกข้อมูลอย่างไร/ผลจะเป็นอย่างไร
- 2.4 เชิญวิทยากร นายวิรัช พรมสุพรรณ และ นางปรีระดา ปรีบูรณ์ ให้ความรู้ในเรื่องดังกล่าว

3. ผลการดำเนินงาน

- 3.1 ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาดี นายสมศักดิ์ แฝงพงศ์ ได้กล่าวเปิดอบรม ได้เล่าถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชนในการทำงานร่วมกัน
- 3.2 นายวิรัช พรมสุพรรณ ได้บรรยายเรื่อง การสืบค้นข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูลและการสร้างเครื่องมือดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 การสืบค้นข้อมูล

1.1 การสืบค้นข้อมูลคือการสำรวจ ค้นหา แสวงหา การสืบเสาะ การชอกรา

เป็นต้น

1.2 ใครเป็นคนสืบค้น ในที่นี้คือทีมวิจัยและทีมอาสาวิจัย

1.3 ทำกับใคร ในที่นี้สืบค้นจากบุคคล/องค์กรในชุมชน

1.4 ทำแบบไหน วิธีสืบค้นจะอย่างไรให้เป็นธรรมชาติตามแบบวิถีใน

ท้องถิ่นนั้นๆ เช่น

- การสนทนากลุ่ม
- การสอบถาม
- การสำรวจ
- การสัมภาษณ์
- การสังเกตภาพจริง
- การศึกษาเอกสาร
- การศึกษาดูงาน
- การประชุมกลุ่มใหญ่

1.5 ทำอย่างไร คือการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการสืบค้น เช่น หมู่บ้านนี้มี

ใครบ้าง/ชื่อนี้อยู่บ้านเลขที่..... กลุ่มชาย-หญิง กลุ่มเด็ก-ผู้ใหญ่ กลุ่มผู้นำชุมชน ฯลฯ

1.6 ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ประเด็นที่ 2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

2.1 การวิเคราะห์ คือการใคร่ครวญ แยกออกเป็นส่วนๆ

2.2 การสังเคราะห์ คือการทำให้เกิดขึ้นใหม่ เช่น การการคงรูปเดิม การคงรูป

เดิมแต่เปลี่ยนสถานะ การไม่เหมือนรูปเดิม

2.3 ใครเป็นคนวิเคราะห์ ในที่นี้หมายถึง ทีมวิจัยและทีมอาสาวิจัย

2.4 ทำอย่างไร คือการช่วยกันตีความ/พรรณนาความ/วิพากษ์/สรุปความจาก

ข้อมูล/การสืบค้นจากเครื่องมือ/ค้นข้อมูลสู่ชุมชนเพื่อการยืนยันข้อมูล/บันทึกผลการยืนยัน

2.5 ผลเป็นอย่างไร คือการได้ข้อมูลถูกต้องตามประเด็นและวัตถุประสงค์ของ

การวิจัย

ประเด็นที่ 3 ข้อมูลคืออะไร

ข้อมูล คือข้อเท็จจริงหรือสิ่งที่ถือ ที่ยอมรับว่าเป็นข้อเท็จจริง สำหรับใช้เป็น

หลักในการอนุมานหาความจริงหรือการคำนวณ

3.1 ข้อมูลอะไรบ้าง

- ข้อมูลเกี่ยวกับบริการชุมชน
- ประวัติหมู่บ้าน
- วัฒนธรรมประเพณี
- วิธีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน/โรงเรียน
- วิธีการเลี้ยงดูบุตรหลานของชุมชน
- วิธีการพัฒนาความมีระเบียบวินัย
- วิธีการรักษาความสะอาด
- วิธีการสร้างจรรยาบรรณ
- ข้อมูลวัฒนธรรมการแต่งกาย
- วิธีสร้างความตรงต่อเวลา
- วิธีการใช้จ่ายแบบพอเพียง
- ระบบการปฏิรูปตามกฎระเบียบของชุมชน/โรงเรียน
- ผังที่ตั้งโรงเรียน
- ข้อมูลนักเรียน

3.2 แหล่งข้อมูลได้จากไหน

- บ้าน/วัด/โรงเรียน
- เอกสารตำรา
- ที่ทำการ/องค์กร/ชุมชน
- ผู้รู้/ปราชญ์ชาวบ้าน

3.3 ทำอย่างไรกับข้อมูล

- รวบรวมให้เป็นหมวดหมู่
- วิเคราะห์/สังเคราะห์
- คั่นข้อมูลสู่ชุมชน
- รับมาเป็นข้อมูล

3.4 ผลจะเป็นอย่างไร

- รู้แหล่งข้อมูล
- ข้อมูลระบบยิ่งขึ้น
- ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ
- นำไปใช้ได้สะดวกขึ้น

ประเด็นที่ 4 เครื่องมือคืออะไร

เครื่องมือ คืองานวิจัยท้องถิ่น หมายถึงสิ่งที่ช่วยในการสืบค้นเพื่อให้ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์ กำหนดจากสาระข้อมูลในการสืบค้น

4.1 เครื่องมือคืออะไร

- ฟังชุมชน/โรงเรียน
- แบบสำรวจ
- แบบสอบถาม
- แบบสัมภาษณ์
- แบบสังเกต
- แบบศึกษาเอกสาร
- แบบบันทึกการประชุม
- สมุดบันทึก

4.2 ใครเป็นผู้สร้างเครื่องมือนักวิจัยและทีมอาสาวิจัย

4.3 สร้างอย่างไร โดยวิเคราะห์จากสภาพปัญหาและความต้องการ โดยกำหนดจากสาระข้อมูลที่ต้องการสืบค้นว่าจะเลือกวิธีสืบค้นอย่างไร ก็จะสามารถสืบค้นได้ เช่น ใช้วิธีสำรวจข้อมูล เครื่องมือที่จะใช้ก็จะเป็นแบบสำรวจ ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม เครื่องมือที่จะใช้ก็จะเป็นแบบสังเกต

4. ประโยชน์ที่เกิดจากการสร้างเครื่องมือ

- สะดวกและง่ายต่อการเก็บข้อมูล
- ข้อมูลเป็นระบบยิ่งขึ้น
- นำข้อมูลไปใช้ได้ง่ายขึ้น
- ตรงกับปัญหาความต้องการและวัตถุประสงค์การวิจัย

5. นางปริระดา ปรีปุระณะ ได้บรรยายวิธีสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลแต่ละประเภท เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจข้อมูล ฯลฯ แล้วให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและแบ่งกลุ่มผู้เข้าอบรมออกเป็น 7 กลุ่ม ดังนี้

แบบสัมภาษณ์เรื่องการแต่งกาย

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการแต่งกายของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดีในปัจจุบัน

.....

.....

2. ท่านคิดว่านักเรียนควรจะแต่งกายแบบใด

.....

.....

3. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ถ้าทางโรงเรียนจะกำหนดให้นักเรียนแต่งกายดังนี้

วันจันทร์และอังคารใส่ชุดนักเรียน

วันพุธใส่ชุดพละ

วันพฤหัสบดีใส่ชุดลูกเสือ-ยุวกาชาด

วันศุกร์ชุดผ้าพื้นเมือง

หรือท่านต้องการให้แก้ไขอย่างไร

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าการแต่งกายของชาวบ้านเมื่อมาทำบุญที่วัดเหมาะสมหรือไม่

.....

.....

.....

5. การแต่งกายไปงานศพใส่เสื้อผ้าที่หลากหลายที่ท่านคิดว่าเหมาะสมหรือไม่

.....

.....

.....

(ลงชื่อ).....ผู้สัมภาษณ์

(ลงชื่อ).....ผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์สำหรับเรื่องการตรงต่อเวลา

1. เมื่อท่านนัดหมายพบปะกับบุคคลอื่นแล้วท่านไปตรงตามเวลาที่นัดหมายหรือไม่
.....
1. การตรงต่อเวลามีประโยชน์หรือไม่
.....
2. การตรงต่อเวลาช่วยให้เกิดผลดีต่อตนเองอย่างไร
.....
3. การตรงต่อเวลาช่วยให้เกิดผลดีต่อสังคมอย่างไร
.....
4. ถ้าท่านปฏิบัติตนไม่ตรงต่อเวลาจะเกิดผลเสียอย่างไร
.....
5. เมื่อท่านนัดหมายเพื่อนแล้วแต่ต้องรอกอยเพื่อนเป็นเวลานานท่านมีความรู้สึกอย่างไร
.....
6. การตรงต่อเวลาช่วยให้ท่านเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือใช่หรือไม่
.....
7. ถ้าท่านปฏิบัติตนเป็นบุคคลที่ตรงเวลาเป็นประจำจะทำให้ท่านเป็นบุคคลที่มีระเบียบวินัยในตัวเองใช่หรือไม่
.....
8. ในด้านธุรกิจหากไม่ตรงต่อเวลาจะเกิดผลอย่างไร
.....
9. ถ้าท่านเป็นหัวหน้าคณะทำงานหากท่านปฏิบัติตนตรงต่อเวลาจะเกิดผลสำเร็จอย่างไร
.....

(ลงชื่อ).....ผู้สัมภาษณ์

(ลงชื่อ).....ผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสังเกตพฤติกรรมเรื่องมารยาท

ลำดับที่	รายการสังเกต	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1.	ไหว้ทุกครั้งเมื่อมารับของจากผู้ใหญ่		
2.	พูดกับผู้ใหญ่มีหางเสียงครับ,ค่ะ		
3.	ทักทายกันด้วยการไหว้		
4.	พูดให้เหมาะสมกับสาธารณชน		
5.	ขอโทษทุกครั้งที่ทำให้ผิด		
6.	กราบพระได้อย่างถูกต้อง		
7.	ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง		
8.	แต่งกายเรียบร้อยเมื่อเข้าวัดและไปสถานที่ราชการ		
9.	เคารพผู้ใหญ่ว่าด้วยความนอบน้อม		
10.	ไม่ส่งเสียงรบกวนผู้อื่น		

ผู้สังเกต.....

ผู้ถูกสังเกต.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับเรื่องมารยาท

ท่านเคยสังเกตพฤติกรรมบุตรหลานของท่านตามประเด็นต่อไปนี้หรือไม่ กรุณาให้รายละเอียดประกอบ

1. มารยาทการรับของจากผู้ใหญ่

.....

2. มารยาทพูดกับผู้ใหญ่

.....

3. การแสดงความเคารพกับบุคคลต่างๆ โดยทั่วไป

.....

4. การพูดในที่สาธารณะ

.....

5. การแสดงพฤติกรรมเมื่อมีการทำความผิด

.....

6. การปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาเบื้องต้น

.....

7. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง

.....

8. การแต่งกายเรียบร้อยเมื่อเข้าวัดและไปสถานที่ราชการ

.....

9. มารยาทการต้อนรับแขกที่มาเยือน

.....

10. การปฏิบัติตนตามค่านิยมความเป็นไทย

.....

(ลงชื่อ).....ผู้สัมภาษณ์

(ลงชื่อ).....ผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสังเกตพฤติกรรมด้านความสะอาด

ที่	รายการปฏิบัติ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1.	นักเรียนทำความสะอาด ผม เلبี จีไค		
2.	ซักเครื่องแต่งกายและรีดทุกครั้ง		
3.	วางสิ่งของเครื่องใช้ไว้เป็นที่		
4.	ทำความสะอาดในบริเวณที่รับผิดชอบอยู่เสมอ		
5.	จัดทำห้องต่างๆในบ้านให้น่าอยู่		
6.	ทิ้งขยะลงในถังขยะทุกครั้ง		
7.	พับผ้าห่มหลังตื่นนอนเป็นประจำ		
8.	ล้างจานหลังรับประทานอาหารทุกครั้ง		
9.	แปรงฟันหลังรับประทานอาหาร		
10.	ช่วยเหลือเพื่อนในการทำทำความสะอาดห้องเรียน		

ผู้สังเกต.....

ถูกสังเกต.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับเรื่องความสะอาด

ให้ท่านตอบคำถามตามประเด็นต่อไปนี้โดยให้รายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวเรื่องความสะอาดของบุตรหลานท่าน

1. การทำความสะอาด ผม เล็บ จี๋ไคล

.....

2. การทำความสะอาดเครื่องแต่งกาย

.....

3. การวางสิ่งของเครื่องใช้ไว้เป็นที่

.....

4. การทำความสะอาดในบริเวณที่รับผิดชอบอยู่เสมอ

.....

5. การจัดทำห้องต่างๆในบ้านให้น่าอยู่

.....

6. การทิ้งขยะลงในถังขยะ

.....

7. การเก็บที่นอนหลังตื่นนอน

.....

8. การล้างจานหลังรับประทานอาหาร

.....

9. การแปรงฟันหลังรับประทานอาหาร

.....

10. การช่วยเหลือเพื่อนในการทำทำความสะอาดสถานที่ต่างๆ

.....

ผู้สัมภาษณ์.....

ผู้ให้การสัมภาษณ์.....

แบบสอบถามสำหรับเรื่องความสามัคคี

1. ท่านเคยช่วยเพื่อนทำความสะอาดห้องหรือบริเวณรับผิดชอบหรือไม่

.....

2. ท่านเคยทำความสะอาดห้องน้ำห้องส้วมร่วมกับเพื่อนหรือไม่

.....

3. ท่านเคยช่วยเหลือชุมชนในการทำมาสะอาดบริเวณหมู่บ้านหรือไม่

.....

4. ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่วัดหรือไม่

.....

5. ท่านเคยแบ่งปันอาหารหรือขนมให้เพื่อนหรือไม่

.....

6. ท่านเคยร่วมบริจาคทรัพย์เพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือไม่

.....

7. เมื่อมีบุคคลมาขอร้องให้ท่านช่วยงานท่านตอบปฏิเสธหรือไม่

.....

8. ท่านเคยช่วยเหลืองานครอบครัวหรือไม่

.....

9. เมื่อท่านได้ร่วมช่วยเหลืองานคนอื่นท่านรู้สึกอย่างไร

.....

10. ถ้าท่านจะไม่ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนในชั้นได้หรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

.....

ผู้สอบถาม.....

ผู้ให้การสอบถาม.....

แบบสอบถามเรื่อง การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
 เพศ.....การศึกษาสูงสุด.....อาชีพ.....ที่อยู่
 ปัจจุบัน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด

2. ข้อมูลครอบครัว

2.1 มีบุตรจำนวน.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน

2.2 กำลังศึกษาอยู่ระดับประถมศึกษาจำนวน.....คน ระดับมัธยมศึกษาจำนวน.....คน
 สูงกว่าระดับมัธยมศึกษาจำนวน.....คน

2.3 รายได้เฉลี่ยปีละ.....บาท

3. ในครอบครัวของท่านมีการจัดทำรายรับ-รายจ่ายหรือไม่

.....

4. คนในครอบครัวของท่านรู้จักการเก็บออมเงินหรือไม่

.....

5. ท่านสามารถวางแผนในการใช้จ่ายสิ่งของเฉพาะที่จำเป็นหรือไม่

.....

6. เราควรใช้น้ำและไฟอย่างประหยัดหรือไม่

.....

7. ท่านมีวิธีการปลูกผักสวนครัวอย่างไร

.....

8. ท่านได้ทำไร่นาแบบผสมผสานหรือไม่

.....

9. ท่านมีหลักปฏิบัติตนแบบพอเพียงอย่างไร

.....

10. ท่านมีความสุขกับการดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตในปัจจุบันหรือไม่

.....

ผู้สอบถาม.....

ผู้ตอบแบบสอบถาม.....

แบบสอบถามสำหรับเรื่องการปฏิบัติตนตามกติกาและกฎเกณฑ์ในสังคม

1. การอยู่ในสังคมหากไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมจะทำให้เกิดผลเสียหรือไม่
.....
2. ท่านจะอย่างไรให้สังคมที่ท่านอยู่มีความสุข
.....
3. การอยู่ในสังคมทุกคนต้องช่วยเหลือกันใช่หรือไม่
.....
4. กฎกติกาของสังคมมีไว้เพื่อให้ทุกคนปฏิบัติตามใช่หรือไม่
.....
5. สังคมที่ดีจะทำให้มีคนดีได้จริงหรือไม่
.....
6. ท่านจะปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมได้อย่างไร
.....
7. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับสังคมปัจจุบัน
.....
.....
.....
8. ถ้าให้ท่านตั้งกฎกติกาสำหรับให้สังคมของท่านปฏิบัติตามแล้วเกิดความสุขท่านจะตั้งกฎกติกา
อย่างไรบ้าง บอกมาเป็นข้อๆ
.....
.....
.....
.....
.....

ผู้สอบถาม.....

ผู้ให้การสอบถาม.....

4. สรุปผลจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

4.1 ทำให้นักวิจัยและทีมอาสาสมัครมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการสืบค้นข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและประเด็นในการสืบค้นข้อมูลมากยิ่งขึ้น

4.2 นักวิจัยและทีมอาสาสมัครสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้

4.3 ได้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลงานวิจัย

5. ปัญหา/อุปสรรค

5.1 ผู้เข้าอบรมมีความรู้และศักยภาพเฉพาะตัวที่แตกต่างกันจึงต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจในสาระบางเรื่องมากขึ้น

5.2 ทีมอาสาสมัครมีความคิดที่แตกต่างกันจึงถกเถียงในบางประเด็น

6. ข้อเสนอแนะจากการทำกิจกรรม

6.1 ควรใช้เวลาในการอบรมมากกว่านี้

6.2 งบประมาณยังน้อยสำหรับทีมวิจัยและทีมอาสาสมัคร

6.3 ควรเสนอแนะให้ผู้เข้าอบรมแสดงความคิดเห็นร่วมกันให้มากขึ้นและให้ยอมรับฟังเหตุผลของกันและกัน

3.2 กระบวนการวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาบริบทพื้นฐานและศึกษารูปแบบวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย

รายละเอียดการดำเนินงานในระยะที่ 2 ของแต่ละกิจกรรมดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน โรงเรียน วัด บ้านนาดี

1. ชื่อกิจกรรม ศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน โรงเรียน วัด บ้านนาดี
2. วันดำเนินการ วันที่ 16 มิถุนายน 2550
3. สถานที่ ศาลากลางบ้านนาดี ต.นาดี กิ่งอำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี
4. ผู้ร่วมดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วยทีมวิจัย จำนวน 30 คน และชุมชนผู้เกี่ยวข้อง
5. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

5.1 เพื่อศึกษาข้อมูลบริบทของชุมชน โรงเรียน วัด บ้านนาดี

5.2 เพื่อเก็บและรวบรวมข้อมูลตามโครงการ “กระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด

โรงเรียน ชุมชน ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยสำหรับเด็กและเยาวชน : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านนาดี

6. ขั้นตอน (ขั้นตอน เนื้อหา วิธีการ)

6.1 นัดประชุมทีมวิจัยแต่ละหมู่บ้าน เพื่อปรึกษาว่าเราจะดำเนินการอย่างไรบ้าง (ประเด็น,เนื้อหา)ที่จะได้ข้อมูลด้านบริบทของชุมชน วัด บ้านนาดี โดยกำหนดลงพื้นที่ วันที่ 16 มิถุนายน 2550 โดยมีการจัดทีมวิจัยตามหมู่บ้านจำนวน 3 ทีม ได้แก่ ทีมงานวิจัยบ้านนาดี จำนวน 17 คน ทีมวิจัยบ้านม่วงใหญ่ จำนวน 15 คน ทีมวิจัยบ้านห้วยหอย จำนวน 15 คน รายละเอียดดังนี้

6.2. การวางแผนกำหนดผู้ที่จะไปศึกษาบริบทชุมชน วัด โรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามที่ต้องการ โดยร่วมกันกำหนดว่าสมาชิกภายในกลุ่มใครจะเก็บข้อมูลจากครอบครัวที่เท่าใดบ้าง จำนวนกี่ครอบครัว

6.3 เมื่อซักซ้อมความเข้าใจแล้ว ทีมวิจัยและทีมอาสาสมัครร่วมรับผิดชอบในการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน วันที่ 16 - 17 มิถุนายน 2550 จากนั้นส่งเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานวิจัย โรงเรียนบ้านนาดี

6.4 เนื้อหาที่ทีมวิจัยและทีมอาสาสมัครเน้นตามรายละเอียดที่ร่วมสร้างแบบสอบถาม

7. ผลการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน

7.1 ได้ข้อมูลบริบทของชุมชน วัด โรงเรียน บ้านนาดี บ้านม่วง บ้านห้วยหอย

8. สรุปผลที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรม

8.1 ทีมวิจัยและทีมอาสาได้ดำเนินการศึกษาบริบทชุมชน วัด โรงเรียน บ้านนาดี โดยวิธีการสอบถามได้ความรู้และข้อมูลบริบทชุมชน วัด โรงเรียนเพิ่มเติม

8.2 ผู้ปกครอง ครู นักเรียน ผู้นำชุมชนเกิดความรักและศรัทธาในการดำเนินงานที่จะทำให้บ้าน วัด โรงเรียน ปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัยได้ดี

8.3 ชุมชนรู้สึกตื่นตัวกระตุ้นให้ทุกคนร่วมมือกันที่จะปลูกฝังคุณธรรมให้เด็กและเยาวชนของตน

8.4 โรงเรียนได้สร้างความตระหนักให้ครูและนักเรียนด้านความมีระเบียบวินัย โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดแทรกคุณธรรมทุกกิจกรรม

9. ปัญหา/อุปสรรค

9.1 ผู้ปกครอง/ชุมชนบางคนยังไม่ให้ความร่วมมือเนื่องจากกลัวความผิดเมื่อบอกข้อมูลที่ถูกสัมภาษณ์

9.2 หมู่บ้านมีอาชีพทำนา ค้าขาย จึงเป็นอุปสรรคด้านเวลาในการเก็บข้อมูล

9.3 การกำหนดเวลา 2 วันน้อยไปสำหรับเก็บข้อมูลบริบทชุมชน

10. ข้อเสนอแนะจากการทำกิจกรรม

1. ทีมวิจัยและทีมอาสาควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนเข้าใจบทบาทหน้าที่ที่จะปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัยให้ลูกหลานตนเอง
2. ทีมวิจัยต้องใช้เวลาให้เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล เช่น เวลาว่าง กลางคืน เช้า

กิจกรรมที่ 2 ศึกษารูปแบบ วิธีการ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยให้แก่เด็กในอดีตของบ้านวัดและโรงเรียน

วันที่ 1 กรกฎาคม 2550 ณ โรงเรียนบ้านนาดี

โดยทีมวิจัยและทีมอาสา จำนวน 45 คน ดังนี้

1. ทีมวิจัย จำนวน 30 คน
2. ทีมอาสาวิจัย จำนวน 15 คน

1. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

1. เพื่อให้ทีมวิจัยได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการปลูกฝังคุณธรรมของชุมชนในอดีต
2. เพื่อค้นหาภูมิปัญญาของชุมชนที่นำมาปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัยในอดีต
3. ทีมวิจัยและทีมอาสาร่วมกันกำหนดประเด็นด้านการปลูกฝังคุณธรรม(ความมีระเบียบวินัย)ในอดีตและปัจจุบันให้เด็กกว่าควรเป็นอย่างไร

2. ขั้นตอน(ขั้นตอน เนื้อหา วิธีการ)

1. ประชุมคณะทีมวิจัย ทีมอาสา จำนวน 45 คน ในวันที่ 1 กรกฎาคม 2550 ณ โรงเรียนบ้านนาดี
2. หัวหน้าโครงการวิจัย นายโสวัฒน์ พรหมสุพรรณ ได้ดำเนินการจัดกิจกรรม

3. ผลการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน

1. ทีมวิจัยได้ข้อสรุปเป็นวิธีการที่ปลูกฝังคุณธรรมในอดีตของชุมชน วัด โรงเรียน บ้านนาดี ผ่านกิจกรรมเกมคู่ค้นดูภูมิปัญญาที่ปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนเยาวชน
2. วิธีการรูปแบบที่ดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ได้มีการเปรียบเทียบทั้งในอดีต และปัจจุบันทำให้ทีมวิจัยเข้าใจในการดำเนินงานดีขึ้นมาก
3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของทีมวิจัยเกิดผลดังนี้

วิธีการปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัยดังนี้

บุคคล/สถานที่	วิธีการ	สื่อ/แหล่งข้อมูล	มาตรการ/ วิธีการวัดผล
พระ	- เทศนา - เป็นแบบอย่างที่ดี	- พิธีกรรมทางศาสนา - วันสำคัญ	จากความสนใจ
ครู	- จัดกิจกรรมการเรียน การสอน - กิจกรรมประจำวัน - ปฏิบัติเป็นแบบอย่าง - สื่อ ICT.	- เอกสารความรู้ - อธิบาย/บอกเล่า - ห้องจริยธรรม	ทดสอบ สังเกตพฤติกรรม สำรวจ
ปราชญ์ชุมชน (ผู้ดูแลพิธีกรรม ชุมชน)	- เล่าสู่กันฟัง - ปฏิบัติให้เห็นเป็น รูปธรรม	- นิทาน, เพลง, สรวักญะ, หมอลำ, การละเล่นใน เทศกาลต่างๆ - พิธีกรรมต่างๆ	สังเกต ข้อห้าม/ขะลำ
โบสถ์	ศึกษาดูงาน	ภาพวาดในโบสถ์	สำรวจ

8. สรุปผล

จากการดำเนินกิจกรรมเพื่อศึกษารูปแบบวิธีการ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยให้แก่เด็กในอดีตของบ้านวัดและโรงเรียน ทำให้ได้ข้อสรุปทั้งในอดีตและปัจจุบันว่าการปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของเด็กนั้นผู้ใหญ่ควรทำเป็นแบบอย่างที่ดีและควรมีกิจกรรมที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจากหลายวิธี แต่จะได้ผลจริงควรจะให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามีส่วนร่วมตั้งแต่

- ร่วมคิด
- ร่วมวางแผนงาน
- ร่วมปฏิบัติตามแผนงาน
- ร่วมประเมินผล
- ร่วมชื่นชมกับผลงาน

9. ปัญหา/อุปสรรค

1. ทีมวิจัยและทีมอาสาฯทำงานไม่ประสานกันทั้งสามหมู่บ้าน
2. การดำเนินการประชุมทีมวิจัยยังไม่พร้อมเพียงกันเท่าที่ควร
3. สถานที่ถ้าฝนตกจะไม่สะดวกกับการดำเนินกิจกรรม

10. ข้อเสนอแนะ

1. การดำเนินกิจกรรม ผู้ดำเนินรายการควรสรุปประเด็นร่วมกับทีมวิจัยทุกประเด็น
2. ทีมวิจัยและทีมอาสาฯควรนำเสนอให้ตรงประเด็นตามจุดประสงค์กิจกรรม
ทั้งนี้ก็เป็นภารกิจของผู้ดำเนินการงานจึงจะเร็วตรงจุด

11. กิจกรรมต่อไป คือ สรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลจากกิจกรรม

- ศึกษาบริบทชุมชน วัด โรงเรียน บ้านนาดี
- ศึกษารูปแบบวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยแก่เด็ก
ในอดีต ของบ้าน วัด และโรงเรียน

จากนั้นนำข้อมูลหรือข้อสรุปเพื่อตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวโดยจัดเวทีคืนข้อมูลชุมชน

1. กิจกรรมที่ 3 สรุปวิเคราะห์ข้อมูล

2. วันที่ 11 – 15 กรกฎาคม 2550

3. สถานที่ โรงเรียนบ้านนาดี

4. รายชื่อทีมวิจัย ประกอบด้วย 45 คน ดังนี้

1. ทีมวิจัยบ้านนาดี	จำนวน 15 คน
2. ทีมวิจัยบ้านม่วงใหญ่	จำนวน 15 คน
3. ทีมวิจัยบ้านห้วยหอย	จำนวน 15 คน

5. วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. เพื่อสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินการตามกิจกรรมต่อไปนี้
 - 1.1 สรุปวิเคราะห์ข้อมูลบริบทชุมชน วัด โรงเรียน บ้านนาดี
 - 1.2 สรุปวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษา รูปแบบวิธีการ การปลูกฝังคุณธรรม
ด้านความมีระเบียบวินัยให้แก่เด็กในอดีตของบ้าน วัด โรงเรียน
2. เพื่อเตรียมข้อมูลผลสรุปนำเสนอต่อชุมชนในกิจกรรมต่อไป

6. ขั้นตอน(ขั้นตอน เนื้อหา วิธีการ)

1. ที่ประชุมโดยหัวหน้าโครงการวิจัย นายโสวัฒน์ พรหมสุพรรณ นำหัวข้อคำถามการวิจัยตามโครงการกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียนชุมชนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย สำหรับเด็ก และเยาวชน กรณีศึกษา : โรงเรียนบ้านนาดี

สรุปผลวิเคราะห์ผลรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 จะตอบคำถามงานวิจัยคำถามที่ 1 ได้ดี เพราะการวิจัยครั้งนี้ ผู้เกี่ยวข้องตลอดจนทีมวิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหาและสาเหตุของการขาดระเบียบวินัยของเด็กและเยาวชนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งข้อมูลจากการเปิดเวทีสำหรับเด็กและเยาวชน สำหรับครูผู้สอน,ผู้บริหาร,สำหรับสมาชิกในชุมชน สำหรับพระภิกษุสงฆ์ ด้วยเครื่องมือที่มีคุณภาพของทีมวิจัยทั้งผ่านการอบรมและร่วมกันสร้างเป็นอย่างดี จึงได้ข้อมูลสารสนเทศครบถ้วนพร้อมที่จะดำเนินการตามระยะที่ 2 (รายละเอียดปรากฏตามรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1)

สรุปผลรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 2 จะตอบคำถามของงานวิจัยข้อ 2 และข้อ 3 ได้เป็นอย่างดี เพราะผลการประชุมทีมวิจัยและทีมอาสาวิจัยทำให้ผู้ศึกษาได้เรียนรู้วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยบ้านนาดีแก่เด็กและเยาวชนในอดีตด้วยความหลากหลายบริบท และวิธีการ สื่อดำเนินการโดยอาศัยกิจกรรมการประชุม การอภิปราย การสนทนา การสัมภาษณ์ชุมชน(ผู้นำชุมชน) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากหลักฐานอ้างอิง หลักฐานบุคคล มากมายจนเกิดเป็นรูปแบบวิธีการที่จะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนจากการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป เข้าใจเรื่องการเปรียบเทียบวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจากอดีตกับปัจจุบัน และเข้าใจการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ซึ่งนับว่ามีการนำส่วนดีของการวิจัยมาพัฒนาใช้กับการทำงานที่เป็นระบบด้วยดี รายละเอียดตามรายงานกิจกรรมที่ 1, 2

2. เลขานุการทีมวิจัยจดบันทึกข้อมูลเล่าทบทวนสิ่งที่ได้รับจากการประชุมตามข้อมูล
3. สมาชิกช่วยกันตรวจสอบข้อมูล สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรายงานความก้าวหน้า
4. หัวหน้าทีมวิจัยได้เชื่อมโยงวัตถุประสงค์แต่ละข้อสู่กิจกรรมที่ได้ดำเนินการแล้ว 27

“กิจกรรมทุกกิจกรรม ที่พวกเราร่วมมือกันดำเนินการนั้น ถ้าสามารถตอบคำถามของโครงการนี้ได้ก็แสดงว่าพวกเราทำงานถูกทิศทาง เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังนั้นในส่วนของกิจกรรมที่เหลือคิดว่าคณะวิจัยทีมนี้จะสามารถดำเนินงานต่อเนื่องได้อย่างปกติและบรรลุวัตถุประสงค์เช่นกัน”

5. หัวหน้าทีมวิจัยได้เชื่อมโยงเข้าการนำเสนอข้อมูลต่อชุมชนในกิจกรรมต่อไป ในวันที่ 20 กรกฎาคม 2550 ณ ศาลากลางบ้านนาดี โดยได้ร่วมกันพิจารณาและสรุปผลหัวข้อเตรียมนำเสนอ ดังนี้

1. ทำไมต้องทำวิจัยโครงการ “กระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชนในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย กรณีศึกษา : โรงเรียนบ้านนาดี (โดยระบุหลักการและเหตุผล)

2. โครงการวิจัยมีวัตถุประสงค์อะไรบ้าง
3. มีวิธีการดำเนินการอย่างไร มีใครบ้างเกี่ยวข้อง
4. ผลที่เกิดกับการดำเนินการที่ผ่านมา ส่งผลต่อการปฏิรูปการศึกษาอย่างไร
5. ปัญหาที่พบแต่ละกิจกรรม อุปสรรค ข้อเสนอแนะ
6. งานวิจัยตามกิจกรรมที่ผ่านมามีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้กิจกรรมนั้นสำเร็จ
7. ข้อเสนอแนะอื่นๆ(ถ้ามี)
7. ผลการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน

7.1 กิจกรรมการศึกษาบริบทของชุมชนและโรงเรียนบ้านนาดี

- ได้ข้อมูลบริบทชุมชนบ้านนาดี ว่าเดิมย้ายมาจากศรีสะเกษ แต่ไม่ทราบ พ.ศ. มีผู้ใหญ่บ้านจำนวน 6 คน มีจำนวน 183 ครัวเรือน ประชากร 773 คน ชาย 423 คน หญิง 350 คน อาชีพทำนา มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 20,000 บาทต่อปี

- ได้ข้อมูลบริบทชุมชนบ้านห้วยหอย หมู่ที่ 5 แยกมาจากบ้านนาดี มีจำนวน 91 ครัวเรือน ประชากร 550 คน ชาย 300 คน หญิง 250 คน อาชีพทำนารายได้เฉลี่ย 30,000 บาท

- ได้ข้อมูลบริบทชุมชนบ้านม่วง หมู่ที่ 3 แยกมาจากบ้านนาดี จำนวน 86 ครัวเรือน ประชากร 480 คน ชาย 260 คน หญิง 220 คน อาชีพทำนารายได้เฉลี่ย 25,000 บาท

7.2 ศึกษารูปแบบวิธีการการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยให้แก่เด็กในอดีของบ้าน วัด โรงเรียน

สรุปผลพบว่า

- ปราชญ์ หรือ ภูมิปัญญาที่สอนคุณธรรมในชุมชนในอดีต

1. พระ ปลูกฝังคุณธรรมด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1.1 ทำเป็นแบบอย่างที่ดี

1.2 เทศนาสั่งสอนด้วยการเล่านิทาน,สุภาษิต,ทำพิธีกรรมศาสนา,

สรภัญญะ

1.3 จัดวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

2. ครู ปลูกฝังคุณธรรมด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

2.1 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

2.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ปลูกฝังคุณธรรมโดยผ่านกิจกรรม

จากหลักสูตร หรือวิธีบูรณาการ

2.3 มีมาตรการการวัดประเมินผลจากแบบทดสอบ สํารวจและสังเกต

พฤติกรรมผู้เรียน

3. ปราชญ์/ผู้รู้ในชุมชน(พ่อใหญ่จํา,พ่อพราหมณ์สู่ขวัญ)ปลูกฝังคุณธรรม
ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

3.1 ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี

3.2 สํสอนโดยวิธีเล่าสู่ฟังผ่านกิจกรรมพิธีกรรมเช่น

บายศรีสู่ขวัญ, พิธีเลี้ยงปู่ตา, พิธีไถ่ตาแซก

3.3 สร้างกฎกติกา เช่น ปรับไหมข้อละลํ

4. สถานที่ที่สํคัญในชุมชน

4.1 ป่าช้า

4.2 โบสถ์

ปลูกฝังคุณธรรมด้วยการเป็นสื่อการเรียนรู้ให้ศึกษาคุณงามจริงและบอก
เล่าสู่กันฟัง

7.3 บ้าน วัด โรงเรียนบ้านนาดี จะมีรูปแบบวิธีการปลูกฝังคุณธรรมด้านความมี
ระเบียบวินัยแก่นักเรียนอย่างไร

7.3.1 ผลจากที่ประชุมพบว่า ควรกำหนดคุณธรรมเพื่อความชัดเจน ดังนี้

1. ความมีคุณธรรม(ระเบียบวินัย)ในตนเอง คือ การแต่งกาย

2. ความมีคุณธรรม(ระเบียบวินัย)ในครอบครัว คือ การอดออม

3. ความมีคุณธรรม(ระเบียบวินัย)ในสังคม คือ การตรงต่อเวลา

7.3.2 วิธีการที่จะดำเนินการให้ 7.3.1 ประสบความสำเร็จจากการระดมความ

คิดเห็นพบว่า ที่ประชุมมีมติเห็นชอบผู้รับผิดชอบหลักให้กับโรงเรียน

บ้านนาดี เพราะปัจจุบันมีบุคลากรที่มีความพร้อม และเป็นแหล่ง

เรียนรู้ที่ชุมชนไว้วางใจให้จัดกิจกรรมหลากหลาย เช่น วันสํคัญ

ต่างๆ แต่ต้องมีส่วนร่วมกันทุกฝ่าย ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน

ร่วมทำ ร่วมประเมินผล

7.3.3 รูปแบบของการปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัยชุมชนได้ให้มี

การแต่งตั้งคณะทำงาน จำนวน 15 คน โดยให้มีหมู่บ้านละ 3-4 คน

ร่วมกับโรงเรียนบ้านนาดีกำหนดแนวทางวิธีการ

8. สรุปผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์

- 8.1 เพื่อวิเคราะห์สรุปผลกิจกรรม พบว่า หัวหน้าและผู้ช่วยวิจัยจะเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดที่จะสรุปผลวิเคราะห์ผลจากข้อมูลหรือระดมความคิดเห็นจากที่ประชุม เนื่องจากมีความหลากหลายจึงต้องมีวิธีการที่หลากหลาย และมีการกำหนดวิธีการ การวิเคราะห์ สรุปที่เป็นกระบวนการจนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองได้
- 8.2 การเตรียมข้อมูลสรุปผลต่อชุมชน โดยที่ประชุมได้ซักซ้อมประเด็นคำถามจากการดำเนินการวิจัยจากระยะที่ 1-2 ตามกิจกรรมที่กำหนดและที่จะดำเนินการต่อไป

9. ข้อเสนอแนะ

- 9.1 ข้อเสนอแนะจากที่ประชุม
 - ควรให้ทีมวิจัย และทีมอาสา ได้ศึกษาเอกสารความก้าวหน้ามาก่อนวิเคราะห์สรุปผล
- 9.2 ข้อเสนอแนะจากที่ปรึกษา
 - ทีมวิจัยยังขาดทักษะการประมวลความรู้ ควรมีการจัดกิจกรรมที่เป็นการสร้างทักษะ หรือควรมีทีมวิจัยที่เป็นผู้รู้ เช่น ครู ผู้ช่วยวิจัยช่วยวิเคราะห์
- 9.3 ข้อเสนอแนะจากหัวหน้าทีมวิจัย
 - การสรุปวิเคราะห์ข้อมูลควรดำเนินการจากข้อมูลพื้นฐานที่ได้มา และเรียนรู้วิธีการจากการอาศัยข้อมูลพื้นฐานเดิม ถึงแม้จะซ้ำแต่จะลดความผิดพลาด

1. กิจกรรมที่ 4 เวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน

2. วันที่ 20 กรกฎาคม 2550

3. สถานที่ ณ โรงเรียนบ้านนาดี

4. จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 80 คน

1. ทีมวิจัยบ้านนาดี จำนวน 17 คน
2. ทีมวิจัยบ้านม่วงใหญ่ จำนวน 15 คน
3. ทีมวิจัยบ้านห้วยหอย จำนวน 15 คน
4. ทีมอาสาวิจัย จำนวน 20 คน
5. ชุมชน/เครือข่าย จำนวน 13 คน

5. วัตถุประสงค์กิจกรรม

1. เพื่อประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินงานระยะที่ 1 และ 2
2. เพื่อนำเสนอและรับรองข้อมูลผลการดำเนินงานระยะที่ 1 และ 2

6. ขั้นตอนวิธีการนำเสนอข้อมูลต่อชุมชน

- 6.1 ขั้นเตรียมการ มีการประชุมอย่างไม่เป็นทางการกับหัวหน้าทีมวิจัยทุกกลุ่ม และที่ปรึกษาทีมวิจัย เรื่อง

- เตรียมสรุปผลการดำเนินงาน กิจกรรมที่ดำเนินการแล้ว
- การรวบรวมจัดทำเป็นเอกสารเพื่อมอบกับผู้ร่วมงาน
- การเตรียมอาหาร เครื่องดื่ม ตลอดจนความสำคัญที่ส่งผลต่อการวิจัย
- อุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวก เช่น เครื่องเสียง กล้อง กระดาษ

- 6.2 ขั้นการดำเนินงาน การดำเนินการสรุปกิจกรรม และนำเสนอข้อมูลต่อชุมชน เป็นไปตามประเด็นและหัวข้อที่ทีมวิจัยได้กำหนด โดยได้มีการทบทวน กิจกรรมที่ได้ดำเนินการแล้ว และกำลังดำเนินการตามกิจกรรม ระยะที่ 1-2

มีการรับทราบและเสนอข้อมูลเพิ่มเติมดังนี้

จากกิจกรรมระยะที่ 2 ศึกษารูปแบบวิธีการปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ให้กับเด็กในอดีตของบ้าน วัด โรงเรียน กิจกรรมที่ดำเนินการผ่านมาแล้วนั้น ควรมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติให้มากกว่านี้ และการปลูกฝังคุณธรรมไม่ควรจะให้เป็นใครคนหนึ่งดูแล แต่ทุกคนโดยเฉพาะพ่อแม่ ผู้ปกครองต้องมีมาตรการเด็ดขาด ส่งการสำรวจพฤติกรรมลูกหลานให้ครู อีกขั้นตอนหนึ่ง เพื่อจะได้ช่วยเหลือกันต่อไป

- 6.3 ขั้นการรับรองข้อมูลของชุมชน

1. หัวหน้าโครงการแจ้งจุดประสงค์กิจกรรมคืนข้อมูลสู่ชุมชน
2. มอบเอกสารกิจกรรมดำเนินงานระยะ 1-2 จำนวน 13 กิจกรรม
 1. ศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน โรงเรียน วัด บ้านนาดี
 2. ศึกษารูปแบบ วิธีการ การปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรม ด้านการมีระเบียบวินัยแก่เด็กในอดีตของบ้าน วัด และโรงเรียน
 3. สรุปวิเคราะห์ข้อมูล
 4. จัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน
 5. เวทีกำหนดทิศทางการทำงานที่เหมาะสมในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยกับเด็กนักเรียน
 6. ประชุมคณะทำงานเพื่อวางแผนการทำงานร่วมกันกำหนดตัวชี้วัด การมีคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียน

และเยาวชนบ้านนาดี

7. กิจกรรมที่ 1 ศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน โรงเรียน วัด บ้านนาดี
8. กิจกรรมที่ 2 ศึกษารูปแบบวิธีการ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
ด้านความมีระเบียบวินัยบ้านนาดีให้แก่เด็กในอดีต
9. กิจกรรมที่ 3 สรุปลวิเคราะห์ข้อมูล
10. กิจกรรมที่ 4 วัดเวทีคืบข้อมูลสู่ชุมชน
11. กิจกรรมที่ 5 เวทีกำหนดการทำงานที่เหมาะสมในการปลูกฝัง
คุณธรรมจริยธรรม ด้านความมีระเบียบวินัย
12. กิจกรรมที่ 6 ประชุมคณะทำงานเพื่อวางแผนการทำงานร่วมกัน
กำหนดตัวชี้วัด การมีคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยของ
นักเรียน
13. กิจกรรมที่ 7 รายงานความก้าวหน้า

จากการดำเนินการที่ผ่านมาที่ประชุมเห็นชอบและรับรองข้อมูล แต่มีผู้เสนอแนะว่า

1. การดำเนินการปลูกฝังคุณธรรม(ด้านความมีระเบียบวินัย) ต้องการความยั่งยืนอย่าให้เป็นลักษณะไฟไหม้ฟาง
2. การดำเนินการอะไรก็ตามถ้าจะยั่งยืนต้องมีผู้รับผิดชอบ และควรเป็นลักษณะการมีส่วนร่วม
3. ผู้ที่รับผิดชอบหลักควรมีความรู้ และเข้าใจที่จะดำเนินการอย่างชัดเจน
4. หน่วยงานควรเป็นโรงเรียนบ้านนาดี แต่ให้ชุมชนสามารถเข้าร่วมด้วย บทบาทหน้าที่จริงๆ อย่าเป็นแค่ประชุมเหมือนกรรมการคณะอื่นๆที่ผ่านมา
3. หัวหน้าโครงการแจ้งกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไปคือ
 - 3.1 กิจกรรมการกำหนดแนวทางการปลูกฝังคุณธรรม(ความมีระเบียบวินัย)ที่เหมาะสม
 - 3.2 ประชุมคณะทำงานแนวทางการปลูกฝังคุณธรรม(ความมีระเบียบวินัย)เพื่อร่วมกันกำหนดตัวชี้วัด
4. ทั้งสองกิจกรรม หัวหน้าทีมวิจัยได้นัดหมายผู้เกี่ยวข้องดังนี้

กิจกรรมที่ 3.1 นัดประชุมวันที่ 25 กรกฎาคม 2550 เวลา 18.00 น.
ณ ศาลากลางบ้านนาดี คือทีมวิจัยทั้งหมดจำนวน 45 คน ทีมอาสา 30 คน
ชุมชน 20 คน
5. ที่ประชุมรับทราบ และปิดการประชุม
7. ผลการดำเนินงาน

7.1 สถานที่ มีความเหมาะสม เนื่องจากทีมวิจัย ทีมอาสา เครือข่ายวิจัยชุมชน สะดวกในการเดินทาง จึงประหยัดค่าใช้จ่าย จำนวนวันที่จัดเวทีคืนข้อมูล เหมาะสม เพราะมีการแจกเอกสารให้ทุกคนศึกษา จึงไม่จำเป็นต้องใช้เวลา อธิบายและชี้แจงมาก งบประมาณการดำเนินการค่าอาหาร เครื่องดื่ม และ เอกสาร

7.2 กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นไปตามกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด เนื่องจาก มีผู้ประชุมถึง 90 คน

7.3 ขั้นตอนการดำเนินงานมีความเหมาะสม เครื่องมือที่ใช้คืนข้อมูลได้แก่ เอกสารรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 และเอกสารกิจกรรมการดำเนินงาน ระยะที่ 2

7.4 เนื้อหาที่นำมาเสนอที่ประชุม ผ่านการวิเคราะห์ และสรุปผลจึงมีความ เหมาะสม มีการเสนอแนะข้อมูลเพิ่มเติม ทีมวิจัยจะได้ใช้ประกอบการ ดำเนินงานในระยะที่ 3 ต่อไป

8. สรุปผลจากกิจกรรม การคืนข้อมูลสู่ชุมชน ตอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

1. เพื่อประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินงานระยะที่ 1 และระยะที่ 2

2. เพื่อนำเสนอ และรับรองข้อมูลผลการดำเนินงานระยะที่ 1 และระยะที่ 2

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงทำให้เกิดผลการวิจัยในระยะที่ 1 คือ

การดำเนินการระยะที่ 1

1. ชุมชนเข้าใจในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ว่า ต้องการปลูกฝังคุณธรรมด้านความ มีระเบียบวินัย ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม

2. สภาพปัญหาสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อปลูกฝังคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัย

ดังนี้

1. ด้านชุมชน

- ขาดการประสานงานกับผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบด้านการปลูกฝังคุณธรรม
- ขาดรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรม
- ขาดการส่งเสริมปราชญ์/ภูมิปัญญาที่จะปลูกฝังคุณธรรม

2. ด้านโรงเรียน

- ขาดความชัดเจนของหลักสูตรในการพัฒนาคุณธรรม
- ขาดการประสานงานบ้าน วัด โรงเรียนในการปลูกฝังคุณธรรม
- ขาดการนำปราชญ์ หรือภูมิปัญญามาสอดแทรกในการปลูกฝังคุณธรรม

3. วัด